

SITUAȚIA ACTUALĂ ȘI POTENȚIALUL DE DEZVOLTARE A SECTORULUI AGRICOL DIN JUDEȚUL BOTOȘANI, ROMÂNIA

elaborat în cadrul proiectului:

**”Dezvoltarea sectorului agricol prin crearea unei Rețele Agricole Transfrontaliere”,
finanțat de:**

**Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013,
Prioritatea 1: Către o economie mai competitivă a zonei de frontieră
cod: MIS - ETC 1687**

OCTOMBRIE 2014

CUPRINS:

1. Situația actuală a sectorului agricol din județul Botoșani	3
1.1 Activități agricole	4
1.2 Structura suprafeței agricole	5
1.3 Producția agricolă vegetală	9
1.4 Sectorul zootehnic	15
1.5 Îmbunătățiri funciare	17
1.6 Parcul de tractoare și mașini agricole	20
1.7 Unități de procesare	21
1.8 Forța de muncă	24
1.9 Piscicultură	26
1.10 Silvicultură	29
1.11 Agroturism	30
1.12 Agricultură ecologică	36
1.13 Valorificarea resurselor energetice regenerabile	37
1.14 Dezvoltarea agriculturii prin Politica Agricolă Comună (PAC)	38
2. Analiza SWOT a sectorului agricol din județul Botoșani	44
2.1 Potențialul de dezvoltare	44
2.2 Analiza SWOT	45
3. Cercetare primară a sectorului agricol din județul Botoșani	48
3.1 Metodologia utilizată	50
3.2 Analiza și interpretarea informațiilor	52
3.3 Concluzii	61
4. Concluzii și recomandări	62
5. Bibliografie	64
Anexa 1. Bază de date cu producători agricoli din județul Botoșani	65
Anexa 2. Bază de date cu respondenți chestionar	74
Anexa 3. Chestionare completate	77

1. Situația actuală a sectorului agricol din județul Botoșani

Așezat în extremitatea de nord-est a României, județul Botoșani are o suprafață de 4.986 kmp, reprezentând 2,1% din teritoriul țării. Din punct de vedere administrativ-teritorial, județul numără 7 municipii și orașe, alături de 71 de comune, în componența cărora intră 333 de sate.

Condițiile de climă, relief și sol, faptul că teritoriul se caracterizează în cea mai mare parte printr-un relief larg vălurit, cu interfluvii colinare, deluroase, separate prin văi cu lunci largi și pline de iazuri, iar județul este supus influențelor climatice continentale ale Europei de Est și mai puțin celor ale Europei Centrale, pot fi considerate factori care fac din județul Botoșani o zonă propice pentru agricultură.

Populația județului Botoșani este ocupată preponderent în sectorul primar agricultură, sectoarele secundar și terțiar fiind dezvoltate doar în localitățile urbane. De altfel, mai mult de jumătate din populație trăiește în mediul rural, iar ponderea populației urbane se află în descreștere datorită migrației ce are loc spre zona rurală, ca efect al procesului de restructurare industrială.

Toate aceste lucruri fac din agricultură o ramură foarte importantă a economiei județului Botoșani. Conform *"Strategia de dezvoltare socio-economică a județului Botoșani 2014-2020"*, elaborată de Consiliul Județean Botoșani, an după an, în județ crește preocuparea în ceea ce privește asigurarea unor condiții standard pentru agricultură. Fânețele se întind pe o suprafață de 14.635 ha și asigură, în bună parte, furajele necesare șeptelului. De asemenea, județul este bogat în vii și livezi. S-a constatat că în ultimii ani a crescut suprafața cultivată cu legume și cu plante tehnice. Deși în ceea ce privește creșterea animalelor s-a remarcat o descreștere în ultimii ani, totuși județul se înscrie printre cei mai mari crescători de oi din țară. De asemenea, există un număr mare de porci și vite, dar cu preponderență în sectorul privat.

În plus, în județ există numeroși producători de produse lactate în municipiul Dorohoi, orașul Săveni, orașul Flămânzi și în comunele Vlăsinești, Răchiți, Șendriceni, Păltiniș, Coțușca, Mihai Eminescu. Activități economice semnificative se remarcă și în domeniul prelucrării cărnii. De asemenea, datorită suprafețelor mari cultivate cu cereale, sunt dezvoltate și activitățile în domeniul panificației.

Sectorul agricol și rural al județului Botoșani are un potențial de creștere substanțial, încă insuficient exploatat, restructurarea agriculturii și revitalizarea economiei rurale reprezentând pârgii importante de dezvoltare economică a județului. Există discrepanțe semnificative față de statele UE în materie de productivitate a sectorului agricol: chiar și în anii agricoli favorabili, nivelul productivității se situează sub 50% din media UE - 27, situație inacceptabilă și care arată potențialul economic nevalorificat al agriculturii și zonelor rurale din județ. Acest fapt poate fi explicat atât prin structura internă a fermelor (dimensiune redusă, fragmentare accentuată), utilizarea necorespunzătoare sau defectuoasă a factorilor de producție (inclusiv a capitalului uman), cât și prin cadrul instituțional și infrastructura deficitară existentă. În special, lipsa infrastructurii de marketing/de valorificare a produselor agricole reprezintă un aspect critic pentru fermele mici.

Restructurarea agriculturii, ținând cont de toate aceste aspecte, va avea un impact major asupra economiei rurale în general, având în vedere că agricultura continuă să rămână cea mai importantă activitate din spațiul rural și o sursă esențială de venit pentru gospodăriile din județ.

1.1 Activități agricole

Agricultura constituie una din componentele principale ale economiei județului Botoșani, fiind totodată una din cele mai vechi activități economice ale populației. Condițiile naturale favorabile ale județului oferă posibilitatea dezvoltării unei agriculturi complexe, care constituie o ramură importantă în economia județului participând semnificativ la realizarea produsului intern brut.

Tabel nr. 1. Valoarea producției ramurii agricole pe sectoare

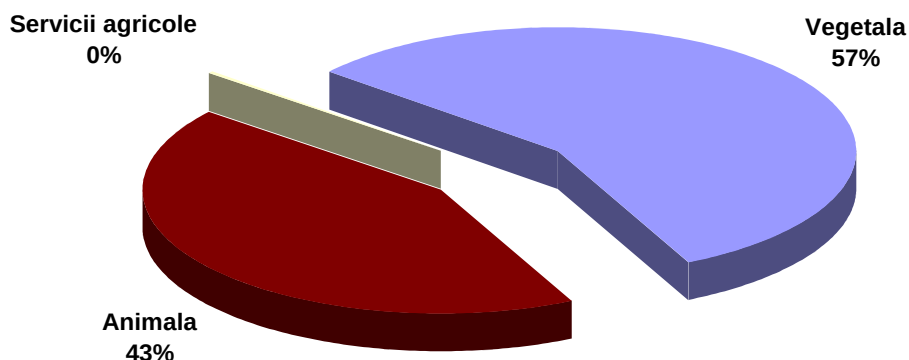
- mii lei RON -

Ramuri agricole	2010	2011	2012
Total	2.009.328	2.241.360	1.792.444
Vegetală	1.319.785	1.587.305	1.016.513
Animală	685.009	651.187	772.166
Servicii agricole	4.534	2.868	3.765

Sursa: Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online

La nivel de județ, producția vegetală deține cea mai mare pondere ca valoare în totalul producției ramurii agricole pe sectoare (aproximativ 60%, cu unele variații anuale).

Grafic nr. 1. Valoarea producției ramurii agricole pe sectoare

În ceea ce privește indicii producției agricole, aceștia au cunoscut o scădere pe total în ultimii ani, în principal datorită scăderii din domeniul vegetal, așa cum se poate observa din tabel:

Tabel nr. 2. Indicii producției ramurii agricole pe sectoare

- procente -

Ramuri agricole	2010	2011	2012
Total	109,4	102,8	74,8
Vegetala	122,2	110,2	60,2
Animala	93,9	89	110,2

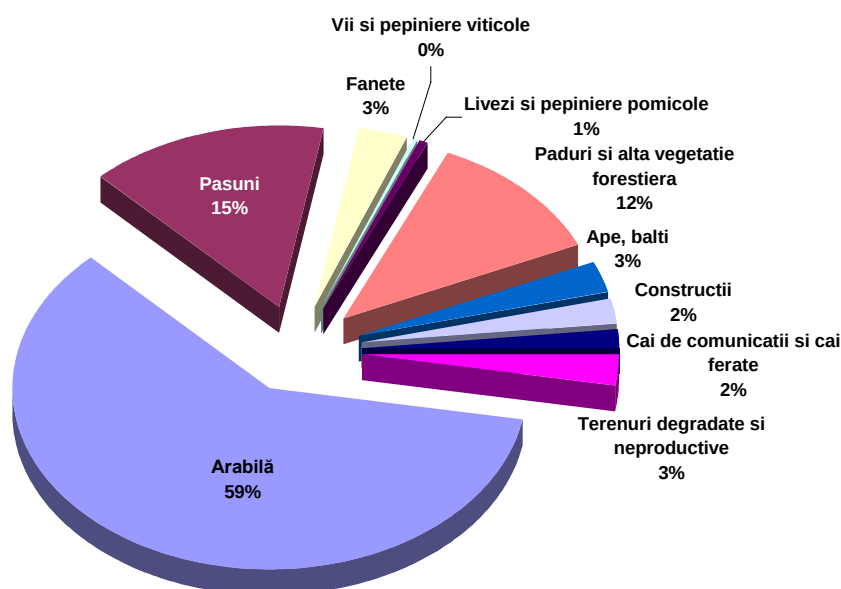
Sursa: Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online

Pe ansamblu, datele statistice relevă faptul că producția animală cunoaște o dezvoltare semnificativă în ultimii ani, fapt ce poate avea un impact extrem de pozitiv asupra PIB-ului județean.

1.2 Structura suprafeței agricole

Poziția natural-geografică a județului Botoșani și condițiile climaterice au permis ca succesiunea introducerii culturilor de câmp și a creșterii animalelor în practica agriculturii să se integreze și să se dezvolte intensiv. La aceasta a contribuit și ponderea ridicată a fondului funciar agricol (78,77%) în suprafața totală a județului, așa cum se poate observa din grafic și tabelul de mai jos:

Grafic nr. 2. Suprafata fondului funciar dupa modul de folosinta

Tabel nr. 3. Suprafața fondului funciar după modul de folosință

- ha -	
Modul de folosință pentru suprafața agricolă	Anul 2013
Total	498.569
Agricolă	392.762
- Arabilă	298.742
- Pășuni	75.146
- Fânețe	14.635
- Vii și pepiniere viticole	1.680
- Livezi și pepiniere pomicole	2.559
Terenuri neagricole total	105.807
- Păduri și altă vegetație forestieră	58.370
- Ocupată cu ape, bălți	13.797
- Ocupată cu construcții	11.631
- Căi de comunicații și căi ferate	8.396
- Terenuri degradate și neproductive	13.613

Sursa: Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online

În ceea ce privește forma de proprietate, 83,54% din fondul funciar se află în domeniul privat.

Tabel nr. 4. Suprafata fondului funciar după tipul de proprietate

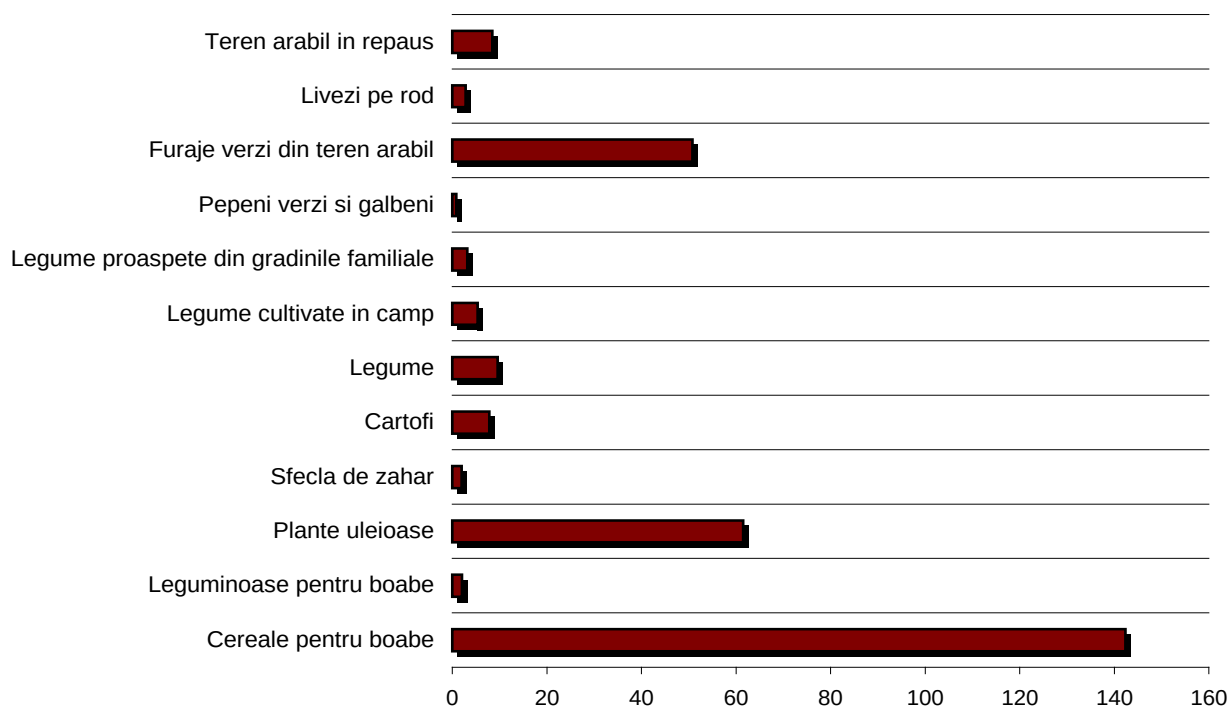
- ha -

Modul de folosință pentru suprafața agricolă	Anul 2013
Total	498.569
Proprietate privată	416.528

Sursa: Institutul National de Statistică, Baze de date statistice Tempo online

Cea mai mare parte a suprafeței disponibile a terenului agricol este repartizată culturii cerealelor. Ca rezultat, producția de cereale din județ este ridicată, iar cea de plante uleioase și legume mai scăzută, așa cum se poate observa și în graficul de mai jos:

Grafic nr. 3. Suprafata cultivata cu principalele culturi (ha)

Structura de exploatare a terenului agricol din județul Botoșani nu s-a schimbat semnificativ pe parcursul ultimului deceniu, menținându-se aceeași fragmentare și aceeași polaritate extremă, impedimente majore ale creșterii competitivității sectorului.

Datele furnizate de Institutul Național de Statistică indică faptul că modificările structurale privind sectorul producției agricole au fost și rămân modeste.

Pentru o evidențiere corespunzătoare, adăugăm și tabelul detaliat cu suprafața cultivată cu principalele culturi, în intervalul considerat.

Tabel nr. 5. Suprafața cultivată cu principalele culturi

- ha -

Principalele culturi	2010	2011	2012	2013
Total	268.287	279.502	277.726	273.078
Cereale pentru boabe	142.396	150.661	145.531	142.384
Grau si secara	30.952	25.764	23.458	23.988
Secara	430	697	250	147
Grau - total	30.522	25.067	23.208	23.841
Grau comun	29.558	24.728	22.425	23.841
Grau dur	964	339	783	-
Orz si orzoaica	5.951	6.374	4.915	3.920
Orz	1.443	896	578	770
Ovaz	10.605	10.510	11.669	10.459
Porumb boabe	94.473	107.852	105.338	103.465
Sorg	13	-	8	204
Leguminoase pentru boabe	2.672	3.049	3.342	2.047
Mazare boabe	55	256	23	38
Fasole boabe	2.456	2.622	3.319	2.009
Plante uleioase	54.357	55.027	59.747	61.501
Floarea soarelui	27.706	26.413	26.167	29.935
Rapita	3.596	5.918	1.504	2.748
Soia boabe	22.988	22.563	32.058	28.790
In pentru ulei	5	-	-	-
Sfecla de zahar	1.460	1.452	1.741	1.984
Sorg pentru maturi	40	35	40	28
Plante medicinale si aromatice	-	-	50	228
Cartofi - total	9.129	8.320	8.504	7.843
Cartofi timpurii, semitimpurii si de vara	1.010	1.093	1.022	1.186
Cartofi de toamna	8.119	7.227	7.482	6.657
Legume - total	8.900	9.597	9.156	9.618
Tomate	1.175	1.311	1.332	1.407
Vinete	213	208	223	242
Ceapa uscata	1.362	1.299	1.387	1.381
Usturoi uscat	756	719	703	718
Varza alba	1.317	1.402	1.415	1.571
Ardei	708	708	736	757
Radacinoase comestibile	389	542	540	19
Legume cultivate in camp	5.172	5.317	5.179	5.373
Legume in solarii si sere	5	8	2	12
Legume proaspete din gradinile familiale	2.885	2.832	2.899	3.160

Situația actuală și potențialul de dezvoltare a sectorului agricol din județul Botoșani, România

Pepeni verzi si galbeni	708	706	683	827
Furaje verzi din teren arabil	51.662	54.496	52.452	50.801
Furaje perene	38.298	40.497	40.785	39.108
Lucerna	13.349	14.193	15.311	15.668
Trifoi	12.397	12.878	12.628	11.658
Furaje verzi anuale	13.364	13.999	11.667	11.693
Porumb verde furajer	1.722	2.941	2.472	2.594
Radacinoase furajere	1.384	1.130	1.119	854
Capsunerii pe rod	5	10	12	26
Flori si plante ornamentale	1	-	3	6
Livezi pe rod	2.631	2.551	2.626	2.802
Suprafata serelor	2	2	2	5
Teren arabil in repaus	23.823	15.427	11.125	8.433

Sursa: Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online

Perioada de referință nu a condus la modificări semnificative în ceea ce privește suprafața viilor pe rod, diferențele fiind relativ minime de la un an la altul.

Tabel nr. 6. Suprafața viilor pe rod

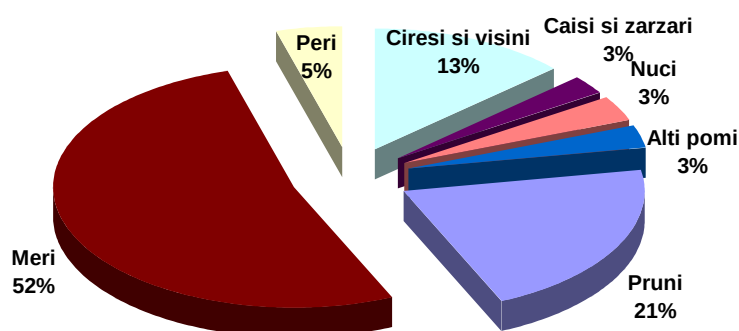
- ha -

Categorii de vii	2010	2011	2012	2013
Total - vii pe rod	1.704	1.721	1.654	1.873
Vii altoite pe rod	54	72	5	10
Vii hibride pe rod	1.650	1.649	1.649	1.863
Struguri de masa	4	4	5	9
Struguri de vin	1.700	1.717	1.649	1.864

Sursa: Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online

În ceea ce privește pomii fructiferi, județul se bucură de o diversitate a acestora, predominant fiind mărul, așa cum se poate observa din graficul prezentat mai jos:

Grafic nr. 4. Proportia pomilor fructiferi

În mod similar, perioada de referință nu a condus la modificări semnificative în ceea ce privește numărul pomilor fructiferi la nivel de județ.

Tabel nr. 7. Numărul pomilor fructiferi

- număr -

Categorii de pomi fructiferi	2010	2011	2012	2013
Total	1.368.045	1.386.021	1.436.729	1.473.045
Pruni	358.285	309.683	310.112	309.667
Meri	609.087	680.879	737.061	766.535
Peri	69.456	66.795	67.307	66.841
Piersici	5.984	6.132	6.145	5.913
Nectarini	25	25	-	71
Ciresi si visini	195.967	190.390	185.687	193.310
Caisi si zarzari	37.053	38.514	37.704	38.493
Nuci	48.349	48.725	48.670	48.571
Alti pomi	43.839	44.878	44.043	43.644

Sursa: Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online

1.3 Producția agricolă vegetală

Așa cum se poate observa din tabelul de mai jos, agricultura județeană are un caracter preponderent cerealier, iar acest lucru constituie un aspect negativ. Ponderea suprafețelor ocupate de cereale în toate zonele județului este ridicată, chiar dacă în unele zone acestea nu dispun de condiții agro-pedoclimatice favorabile pentru cultivare.

Tabel nr. 8. Producția agricolă vegetală la principalele culturi

- tone -

Principalele culturi	2010	2011	2012	2013
Cereale boabe	474.772	552.174	236.703	618.190
Grau si secara	91.613	81.061	56.516	72.868
Secara	935	1.527	603	298
Grau - total	90.678	79.534	55.913	72.570
Grau comun	87.706	78.538	53.697	72.570
Grau dur	2.972	996	2.216	-
Orz si orzoaica	12.938	12.061	7.722	8.356
Orz	4.133	2.861	1.216	2.172
Ovaz	19.450	18.106	15.839	20.759
Porumb boabe	350.141	440.445	156.339	514.855
Sorg	23	-	-	503
Leguminoase pentru boabe	3.951	4.313	2.980	3.096

Situația actuală și potențialul de dezvoltare a sectorului agricol din județul Botoșani, România

Mazare boabe	64	186	25	59
Fasole boabe	3.730	4.024	2.955	3.037
Plante uleioase	90.557	88.716	49.052	120.887
Floarea soarelui	39.689	43.392	23.635	59.636
Rapita	5.619	9.473	1.369	4.760
Soia boabe	45.241	35.775	24.041	56.463
In pentru ulei	8	-	-	-
Sfecla de zahar	36.209	31.867	24.261	59.752
Plante medicinale si aromatice	-	-	-	108
Cartofi - total	131.159	137.331	87.933	146.615
Cartofi timpurii,semitimpurii si de vara	12.383	14.528	9.664	12.089
Cartofi de toamna	118.776	122.803	78.269	134.526
Legume - total	112.624	123.235	100.589	134.148
Tomate	13.695	20.751	17.469	20.662
Vinete	2.537	2.541	2.335	2.854
Ceapa uscata	14.310	11.547	11.105	13.681
Usturoi uscat	4.032	4.337	3.563	4.486
Varza alba	26.874	25.633	24.728	32.086
Ardei	7.650	6.834	5.708	7.091
Radacinoase comestibile	5.011	6.928	6.017	258
Legume cultivate in camp	71.395	84.171	63.774	90.208
Legume in solarii	107	186	31	515
Legume proaspete din gradinile familiale	41.122	38.877	36.784	43.425
Pepeni verzi si galbeni	13.663	12.551	12.518	16.563
Furaje verzi din teren arabil	804.237	909.514	722.624	796.365
Furaje perene	607.774	680.841	547.728	600.192
Lucerna-in echivalent masa verde	228.316	269.152	243.931	276.990
Trifoi-in echivalent masa verde	205.835	193.967	152.370	163.191
Furaje verzi anuale	196.463	228.673	174.896	196.173
Porumb verde furajer	32.266	77.996	45.561	70.206
Radacinoase furajere	40.863	33.395	16.755	25.180

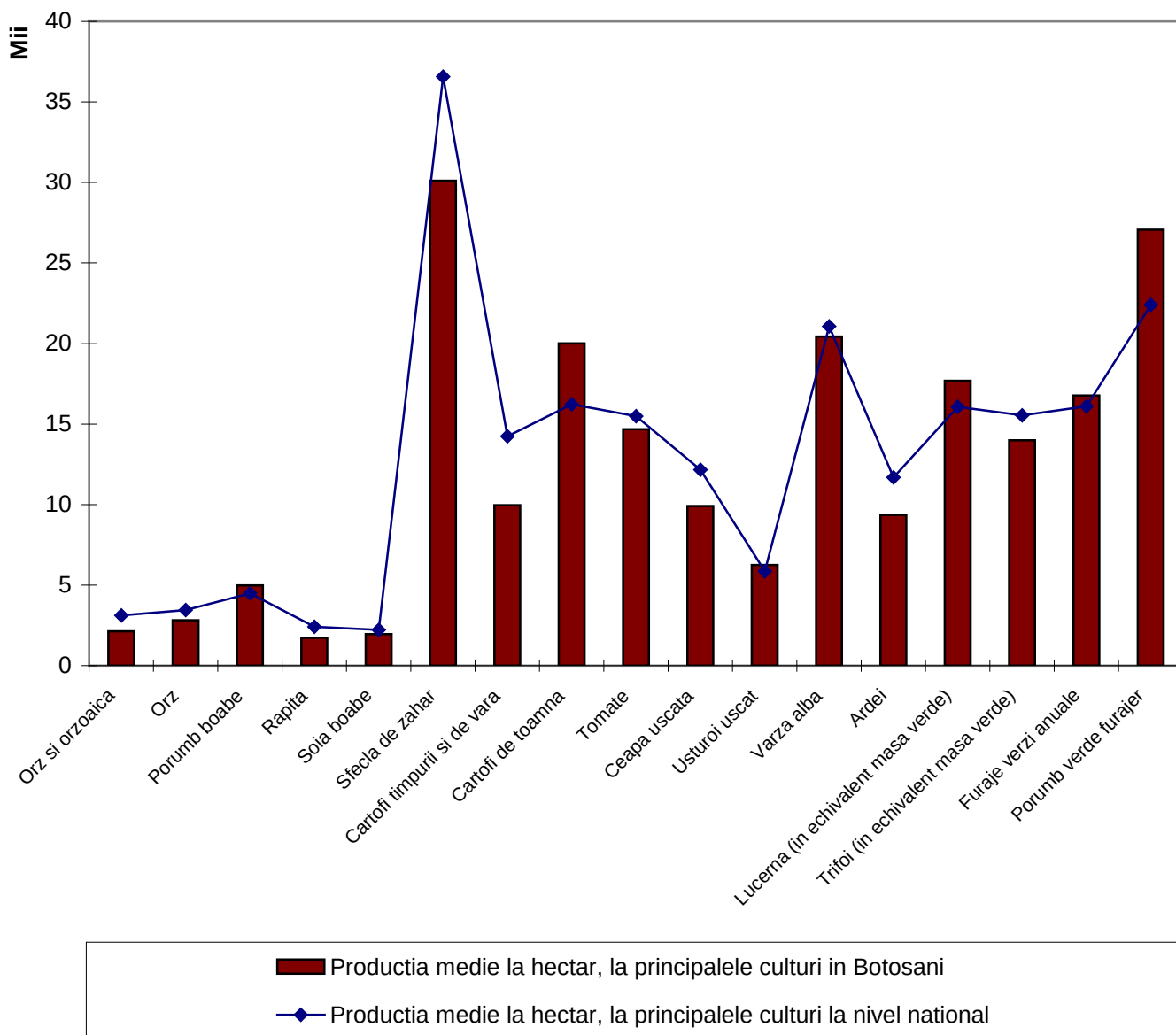
Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

Anual, producția de cereale are oscilații în funcție de condițiile climatice, dar este influențată și de resursele financiare de care dispun producătorii agricoli pentru înființarea culturilor. Cea mai importantă scădere este consemnată la rădăcinoase comestibile, unde producția a scăzut în ultimii patru ani cu peste 95%. Scăderi semnificative s-au înregistrat și la secară (68%), orz (47%), rădăcinoase furajere (38%), orz și orzoaică (35%). În contrapondere, creșteri semnificative s-au înregistrat la floarea soarelui, tomate, sfeclă de zahăr, porumb verde furajer, legume în solarii și sorg.

Se poate observa și că producțiile medii la hectar s-au menținut în ultimii patru ani aproximativ la aceleași valori, diferențele putând fi atribuite modificărilor climatice. Acest lucru indică că nu s-a realizat încă trecerea de la o agricultură extensivă la una intensivă, suprafețele cultivate fiind încă extinse.

În ceea ce privește producția medie la hectar la principalele culturi, o comparație între media la nivelul județului Botoșani și cea națională este prezentată în graficul și tabelul de mai jos:

Grafic nr. 5. Productia medie la hectar, la principalele culturi

Se observă existența la unele culturi a unor randamente la hectar superioare nivelului național. Acest lucru indică o rezervă de creștere a producției vegetale și, prin urmare, posibilitatea obținerii unei performanțe economice de către fermele și sectorul agricol din județul Botoșani.

Tabel nr. 9. Producția medie la hectar, la principalele culturi

- kg/ha -

Principalele culturi, în anul 2013	Media județului Botoșani	Media la nivel național
Cereale pentru boabe	4.342	3.854
Grau si secara	3.038	3.462
Secara	2.027	2.217
Grau - total	3.044	3.468
Grau comun	3.044	3.469
Orz si orzoaica	2.132	3.111
Orz	2.821	3.451
Ovaz	1.985	2.051
Porumb boabe	4.976	4.488
Sorg	2.466	2.300
Mazare boabe	1.553	1.719
Fasole boabe	1.125	1.233
Floarea soarelui	1.992	1.993
Rapita	1.732	2.408
Soia boabe	1.961	2.216
Sfecla de zahar	30.117	36.569
Cartofi - total	18.492	15.953
Cartofi timpurii, semitimpurii si de vara	9.952	14.239
Cartofi de toamna	20.013	16.234
Tomate	14.685	15.488
Ceapa uscata	9.907	12.152
Usturoi uscat	6.248	5.855
Varza alba	20.424	21.062
Ardei	9.367	11.682
Pepeni verzi si galbeni	20.028	20.911
Furaje perene	15.347	14.889
Lucerna (in echivalent masa verde)	17.679	16.062
Trifoi (in echivalent masa verde)	13.998	15.539
Furaje verzi anuale	16.777	16.100
Porumb verde furajer	27.065	22.395

Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

Astfel, se constată că județul obține producții medii la hectar superioare mediei naționale la cartofii de toamnă (producție medie cu 23% mai mare) și porumb verde furajer (producție medie cu 21% mai mare). În schimb, la ardei, rapiță, cartofi timpurii, semitimpurii și de vară, orz și orzoaică se obțin producții medii la hectar semnificativ mai mici decât media națională.

În ceea ce privește producția totală de struguri, anul 2013 surprinde printr-o creștere semnificativă a acesteia.

Tabel nr. 10. Producția totală de struguri

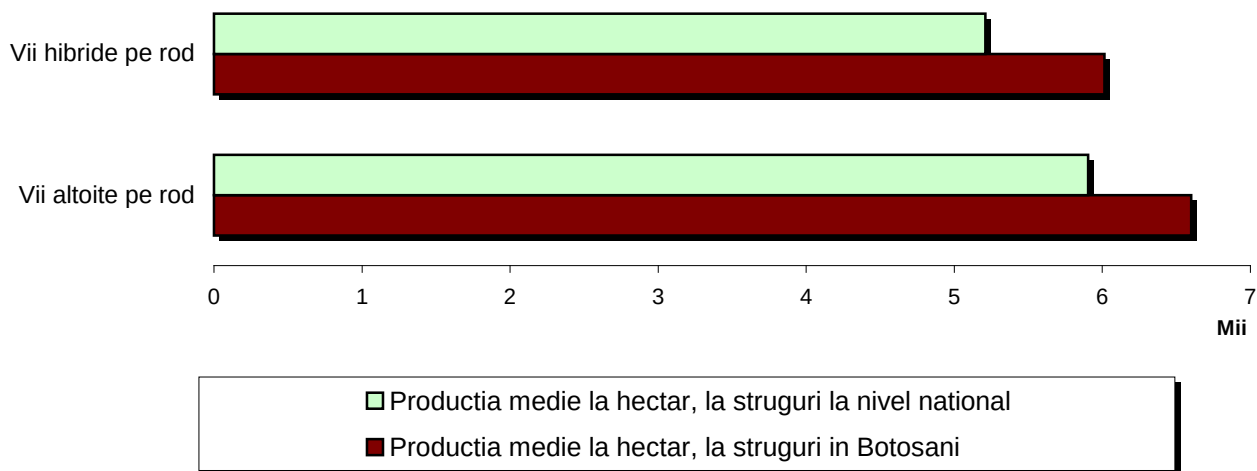
- tone -

Categorii de vii	2010	2011	2012	2013
Total- vii pe rod	7.315	7.564	6.973	11.272
Vii altoite pe rod	361	454	36	66
Vii hibride pe rod	6.954	7.110	6.937	11.206
Struguri de masa	24	25	36	62
Struguri de vin	7.291	7.539	6.937	11.210

Sursa: Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online

De asemenea, este surprinzătoare și producția medie de struguri la hectar din județ, aflată în anul 2013 la o valoare superioară celei naționale, așa cum se poate observa din graficul și tabelul de mai jos:

Grafic nr. 6. Productia medie la hectar la struguri

Tabel nr. 11. Producția medie la hectar, la struguri

- kg/ha -

Categorii de vii, în anul 2013	Media județului Botoșani	Media la nivel național
Total - vii pe rod	6.018	5.559
Vii altoite pe rod	6.600	5.905
Vii hibride pe rod	6.015	5.209

Sursa: Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online

În ceea ce privește producția de fructe pe specii de pomi, analiza valorilor obținute în intervalul considerat arată că deși aceasta a scăzut per total cu 5%, la unele specii de pomi s-au înregistrat creșteri spectaculoase - piersici, căpșuni, caise și zarzăre, cireșe și vișine, nectarine.

Tabel nr. 12. Producția de fructe pe specii de pomi

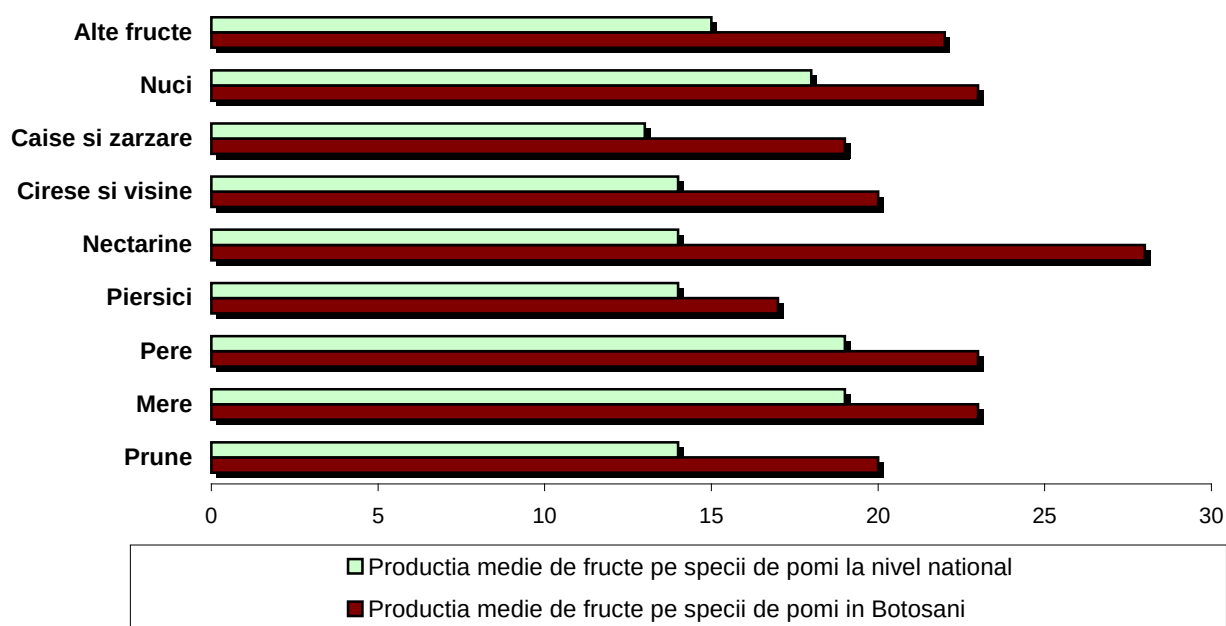
- tone -

Categorii de fructe	2010	2011	2012	2013
Total	34.003	36.121	27.667	32.145
Prune	8.094	7.312	4.611	6.125
Mere	19.231	20.196	15.542	17.457
Pere	1.749	1.746	1.332	1.548
Piersici	73	90	90	101
Nectarine	1	1	-	2
Cirese si visine	3.014	3.921	3.422	3.950
Caise si zarzare	397	802	620	720
Nuci	981	1.025	1.023	1.114
Capsuni	29	37	36	128
Alte fructe	434	991	991	1.000
Fructe din gradinile familiale	947	994	1.074	1.107

Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

În mod similar, analiza producției medii de fructe la nivel de județ și la nivel național relevă faptul că la toate speciile de pomi, județul Botoșani obține valori superioare celor înregistrate la nivelul întregii țări. Cele mai ridicate valori sunt atinse la nectarine, caise și zarzăre, cireșe și vișine, prune.

Grafic nr. 7. Productia medie de fructe (kg/pom)

Tabel nr. 13. Producția medie de fructe pe specii de pomi

- kg/pom -

Categorii de fructe, în anul 2013	Media județului Botoșani	Media la nivel național
Total fructe	22	16
Prune	20	14
Mere	23	19
Pere	23	19
Piersici	17	14
Nectarine	28	14
Cirese si visine	20	14
Caise si zarzare	19	13
Nuci	23	18
Alte fructe	22	15

Sursa: Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online

1.4 Sectorul zootehnic

Creșterea animalelor în cadrul județului Botoșani reprezintă o ramură de bază a agriculturii, această activitate deținând un procent semnificativ din valoarea totală a producției agricole din județ, având la bază o îndelungată tradiție și o importanță economică deosebită. Acesta rezidă în principal din valorificarea superioară a resurselor vegetale și a unor subproduse rezultate de pe urma industrializării. Creșterea animalelor este ocupație străveche, practică de la păstorit până la ferme moderne de creștere în stabulație.

Zootehnia deține un loc important în sectorul agriculturii în județul Botoșani. Acest sector a cunoscut transformări majore începând cu anul 1989, schimbări care au afectat nu numai județul Botoșani, ci și întreaga regiune și țară. Desființarea fostelor CAP-urilor a condus la scăderea semnificativă a efectivelor de animale. O altă problemă majoră o constituie producțiile medii obținute care, la nivel național, și cu atât mai mult la nivelul județului Botoșani, se află sub nivelul european, din cauza neaplicării progresului genetic și tehnologic înregistrat în această perioadă.

Numărul de animale, pe principalele categorii, la nivelul județului Botoșani este detaliat în tabelul de mai jos:

Tabel nr. 14. Efectivele de animale, pe categorii de animale

- număr -

Categorii de animale	2010	2011	2012	2013
Bovine	101.043	102.076	102.083	102.884
Vaci, bivolite si juninci	52.160	54.215	55.317	57.256
Juninci	3.764	4.769	4.790	5.038
Vaci si bivolite	48.396	49.446	50.527	52.218
Porcine	61.896	63.635	64.783	61.173

Situația actuală și potențialul de dezvoltare a sectorului agricol din județul Botoșani, România

Scroafe de prasila	3.814	3.101	4.020	4.907
Scrofite pentru reproducție	236	482	475	526
Ovine	283.745	289.416	296.953	300.640
Oi si mioare	248.394	250.682	261.806	263.244
Caprine	25.455	24.180	26.079	27.726
Capre	16.957	17.174	18.643	19.806
Cabaline	29.341	27.872	25.434	24.501
Cabaline de munca	28.534	27.783	20.560	19.988
Pasari	1.449.183	1.449.563	1.355.850	1.465.363
Pasari ouatoare adulte	1023.648	989.070	938.243	827.692
Familii de albine	23.894	22.555	21.939	22.580
Iepuri	12.172	11.581	10.854	10.755

Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

Spre deosebire de sectorul vegetal, domeniul creșterii animalelor cunoaște o ușoară dezvoltare în ultimii patru ani, aspect vizibil în efectivele superioare de bovine, vaci, junici, bivolițe, ovine și caprine.

Ca rezultat al creșterii efectivelor de animale, producția agricolă animală cunoaște la rândul său valori superioare în anul 2012 față de anul 2010 la păsări destinate sacrificării, ovine și caprine destinate sacrificării, lână, ouă și miere.

Tabel nr. 15. Producția agricolă animală

Categorii de produse agricole animale	Unitati de masura	2010	2013
Greutatea in viu a animalelor destinate sacrificarii pentru consum-total	Tone greutate vie	1.305.260	1.299.525
Greutatea in viu a animalelor destinate sacrificarii pentru consum-bovine	Tone greutate vie	205.347	192.206
Greutatea in viu a animalelor destinate sacrificarii pentru consum-porcine	Tone greutate vie	552.734	546.530
Greutatea in viu a animalelor destinate sacrificarii pentru consum-ovine si caprine	Tone greutate vie	99.524	103.619
Greutatea in viu a animalelor destinate sacrificarii pentru consum-pasari	Tone greutate vie	446.387	456.632
Productia de lapte (inclusiv consumul viteilor) -total (fizic)	Mii hectolitri	49.129	48.728
Productia de lapte (inclusiv consumul viteilor) -de vaca si bivolita (fizic)	Mii hectolitri	42.824	42.593
Productia de lapte (exclusiv consumul viteilor) -total (fizic)	Mii hectolitri	44.799	44.786

Productia de lapte (exclusiv consumul viteilor) -vaca si bivoluta (fizic)	Mii hectolitri	38.494	38.651
Productia de lapte -oaie si capra (fizic)	Mii hectolitri	6.305	6.135
Productia de lina	Tone	20.457	20.719
Productia de oua	Milioane bucati	6.199	6.388
Productia de miere extrasa	Tone	22.222	26.678

Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

Nivelul scăzut al producțiilor medii pe animal realizate în anii supuși analizei denotă productivitatea scăzută a efectivelor aflate în exploatare, care poate fi ridicată pe termen scurt prin sprijinirea cumpărării de către fermieri a animalelor de rasă și pe termen lung prin reabilitarea activității de înșămânțări artificiale. Totodată, aceste măsuri trebuie corelate cu cantitățile de lapte negociate de către ministerul de resort împreună cu Comisia Europeană.

Sectorul zootehnic din județul Botoșani are un potențial cert de dezvoltare, oferind produse care pot acoperi necesarul intern de consum și surplusuri pentru export, plusvaloarea obținută contribuind la sporirea veniturilor producătorilor și ale sectorului. Prin natura sa, zootehnia este, multifuncțională: produce materii prime alimentare sau industriale reciclabile, având, în același timp un rol important în gestionarea resurselor naturale (apă, sol, biodiversitate), cu rol social deosebit de important în dinamica spațiului rural (asigură stabilitatea forței de muncă în zona rurală).

1.5 Îmbunătățiri funciare

În ceea ce privește irigațiile, deși în județ există o suprafață importantă amenajată pentru irigații, suprafața agricolă irigată efectiv cu cel puțin o udare este extrem de redusă, datele prezentate în tabelul de mai jos fiind similare pentru ultimii patru ani:

Tabel nr. 16. Suprafața terenurilor amenajate cu lucrări de irigații și suprafața agricolă irigată, pe categorii de folosință a terenurilor

- ha -		
Îmbunătățiri funciare	Modul de folosință a terenurilor	Anul 2013
Amenajări pentru irigații - total	Suprafața totală amenajată	20.325
-	Suprafața agricolă amenajată	20.222
-	Teren arabil	19.789
Suprafața agricolă irigată efectiv cu cel puțin o udare	Suprafața agricolă amenajată	61

Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

Lucrările de desecare din județ au condus la obținerea a 6.590 ha teren arabil, 2.189 ha pășuni naturale și 1.095 ha fânețe naturale, așa cum arată și tabelul de mai jos:

Tabel nr. 17. Suprafața terenurilor amenajate cu lucrări de desecare, pe categorii de folosință a terenurilor

- ha -

Modul de folosinta a terenurilor	Anul 2013
Suprafata totala amenajata	10.288
Suprafata agricola amenajata	9.874
Teren arabil	6.590
Pasuni naturale	2.189
Fanete naturale	1.095

Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

De asemenea, în județ s-au realizat lucrări de drenaj și de combatere a eroziunii și ameliorare a terenurilor, rezultând suprafețe importante ce sunt în prezent folosite ca teren arabil, pășuni naturale, fânețe naturale, livezi de pomi, pepiniere și arbuști fructiferi.

Tabel nr. 18. Suprafața terenurilor amenajate cu lucrări de ameliorare și combaterea eroziunii solului, pe categorii de folosință a terenurilor

- ha -

Imbunatatiri funciare	Modul de folosinta a terenurilor	Anul 2013
Lucrari de combaterea eroziunii si de ameliorare a terenurilor - total	Suprafata totala amenajata	97.833
	Suprafata agricola amenajata	95.004
	Teren arabil	68.384
	Pasuni naturale	21.434
	Fanete naturale	4.986
	Livezi de pomi, pepiniere, arbusti fructiferi	200
Lucrari de drenaj - total	Suprafata totala amenajata	11.123
	Suprafata agricola amenajata	11.123
	Teren arabil	7.681

Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

În ceea ce privește cantitatea de îngrășăminte chimice și naturale folosite în agricultură, observăm o pondere extrem de ridicată a celor naturale în defavoarea celor chimice.

Tabel nr. 19. Cantitatea de îngrășăminte chimice și naturale folosite în agricultură

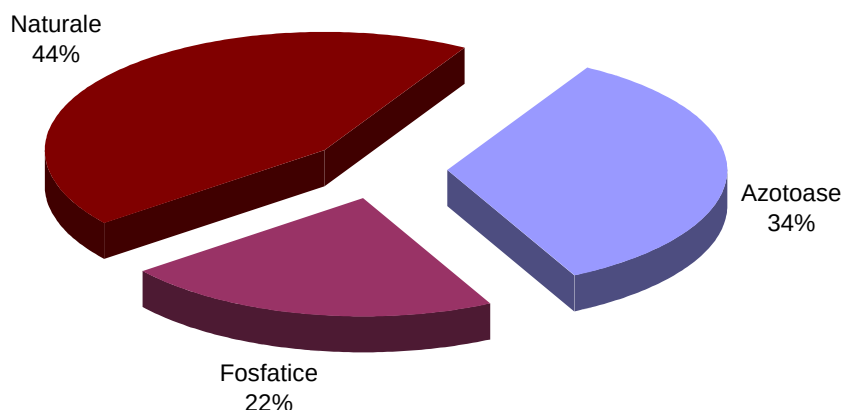
- tone 100% substanta activa -

Categorii de ingrasaminte	2010	2011	2012	2013
Chimice	3.240	1.510	1.150	1.190
Azotoase	2.360	1.100	800	850
Fosfatice	880	410	350	340
Naturale	663.980	617.430	653.310	664.030

Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

Volumul total de îngrășăminte aplicate a cunoscut o scădere în perioada de referință, cu un nivel aproximativ constant observabil la îngrășămintele naturale, în timp ce la cele chimice se remarcă un regres important.

Grafic nr. 8. Proportia terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice și naturale

Tabel nr. 20. Suprafața terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice și naturale

- ha -

Categoriile de îngrășăminte	2010	2011	2012	2013
Chimice	50.090	36.800	26.130	26.950
Azotoase	48.870	23.100	15.430	16.440
Fosfatice	27.450	13.700	10.700	10.510
Naturale	20.280	19.640	20.740	21.060

Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

Așa cum se poate observa în tabelul de mai sus, se constată și o restrângere semnificativă a suprafeței terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice, simultan cu o ușoară creștere a suprafeței terenurilor pe care s-au aplicat cele naturale. În cadrul îngrășămintelor chimice utilizate, cea mai ridicată pondere o au erbicidele. Scăderea cantităților este observabilă însă la fiecare din cele trei categorii: insecticide, fungicide și erbicide.

Tabel nr. 21. Cantitatea de pesticide aplicate în agricultură

- kilograme substanță activă -

Categoriile de pesticide	2010	2011	2012	Anul 2013
Insecticide	3.060	2.830	2.340	2.710
Fungicide	6.910	6.250	5.200	5.930
Erbicide	35.350	32.300	29.220	32.300

Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

La nivelul județului se constată lipsa aplicării unui mix adecvat de input-uri agricole (semințe, îngrășăminte, pesticide, irigații, alte amenajări), iar acest lucru contribuie la existența unor variații anuale semnificative în producția vegetală, atât calitative, cât și cantitative, ceea ce afectează drastic veniturile fermierilor.

1.6 Parcul de tractoare și mașini agricole

La capitolul bază tehnico-materială, județul Botoșani prezintă o dotare bună cu tractoare și mașini agricole, așa cum se poate observa din tabelul de mai jos:

Tabel nr. 22. Parcul de tractoare și mașini agricole principale din agricultură (la sfârșitul anului)

- număr -

Categorii de tractoare si masini agricole	2010	2011	2012	2013
Tractoare agricole fizice	2.723	2.735	2.832	2.759
Pluguri pentru tractor	2.525	2.543	2.552	2.561
Cultivatatoare mecanice	393	394	409	409
Semanatori mecanice	1.450	1.459	1.494	1.503
Masini de stropit si prafuit cu tractiune mecanica	53	53	53	53
Combine autopropulsate pentru recoltat cereale	492	499	504	510
Combine autopropulsate pentru recoltat furaje	17	17	17	17
Combine si masini pentru recoltat cartofi	70	72	72	74
Prese pentru balotat paie si fan	174	185	194	194
Vindrovere pentru furaje	36	36	36	36

Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

Se poate observa o creștere lentă la toate mașinile agricole, mai puțin la numărul tractoare, care fluctuează. Acest lucru poate fi explicat atât prin scoaterea unor utilaje din folosință datorită uzurii, cât și prin slaba capitalizare a producătorilor agricoli, persoane fizice sau juridice, care nu pot accesa programele destinate achiziționării de tractoare și mașini agricole noi, pentru că implică și o contribuție financiară personală. Dificultățile apar la constituirea acestei contribuții personale, pe fondul accesului insuficient al producătorilor agricoli individuali la credite bancare, lipsei de informare asupra surselor de finanțare alternative băncilor și a faptului că anumite programe, cum ar fi Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală.

Un alt aspect în reprezintă numărul foarte mic al combinelor de recoltat porumb sau furaje, reflectând slaba mecanizare a recoltării furajelor în zootehnie. Ca o concluzie, putem menționa slaba mecanizare a agriculturii botoșănene.

Tabel nr. 23. Exploatații agricole (număr) care au utilizat mașini și echipamente agricole, după modul de deținere și tipul de mașini și echipamente agricole utilizate

- număr -

Tipul de mașini și echipamente agricole utilizate, conform Recensământ General Agricol 2010	TOTAL	din care: în proprietate
Tractoare	78.449	1.952
Motocultoare	1.939	125
Pluguri pentru tractoare	75.527	1.788
Cultivatatoare mecanice	12.113	451
Combinatoare	15.246	411
Grape mecanice	64.870	1.289

Semănători cu tracțiune mecanică	63.128	1.062
Mașini pentru împrăștiat îngrășăminte	2.984	302
Mașini pentru ierbicidat și executat tratamente	6.079	481
Combine autopropulsate pentru recoltat cereale, culturi oleaginoase, semenceri	11.662	332
Combine autopropulsate pentru recoltat furaje, sfeclă de zahăr, cartofi	1.343	81
Motocosoare	15.661	635
Alte mașini și echipamente agricole	5.405	465

Sursa: *Recensământul General Agricol 2010, județul Botoșani*

1.7 Unități de procesare

Valorificarea producției agricole constituie una din problemele cele mai importante cu care se confruntă majoritatea producătorilor agricoli. Lipsa de organizare a producătorilor, insuficienta dezvoltare a structurilor specifice și a pieței agricole interne, precum și insuficienta reglementare a relației producător - vânzător induc o stare de permanentă nesiguranță în ce privește valorificarea produselor agricole obținute. Cei mai afectați sunt micii producători agricoli, care formează majoritatea producătorilor agricoli și care dețin cea mai mare parte din suprafețele agricole.

Una din problemele majore cu care se confruntă aceștia este lipsa unor sisteme locale sau regionale de colectare a produselor agricole, precum și insuficiența spațiilor adecvate de stocare. Lipsa asociațiilor, a organizațiilor de profil, precum și imaturitatea piețelor de produse agricole limitează accesul micilor producători și îi pun adesea într-o poziție de inferioritate în relațiile comerciale cu marii intermediari de produse agricole sau cu retailerii importanți. Fragmentarea excesivă a producției agricole, producțiile individuale reduse, variabilitatea acestora, costurile ridicate de transport al produselor agricole, alături de lipsa, în multe cazuri, a certificării produselor determină scăderea interesului marilor procesatori pentru produsele agricole locale.

Costurile ridicate de producție, lipsa unor reglementări economice favorabile (ex. stabilirea unor prețuri minime de intervenție) și concurența puternică din partea importatorilor sunt de asemenea obstacole ce limitează accesul micilor producători pe piața internă.

În ceea ce privește prelucrarea / procesarea produselor de origine vegetală și animală, la nivelul județului Botoșani funcționează un număr destul de important de unități de procesare.

Tabel nr. 24. Unități de procesare în județul Botoșani, la sfârșitul anului 2012

- număr -

Nr. crt.	Categorii unități prelucrare / procesare		unități autorizate	unități înregistrate	produse tradiționale
1.	lapte	persoane fizice	-	434	-
		persoane juridice	5	6	9
2.	carne	persoane fizice	-	-	-
		persoane juridice	5	20	3
3.	brutării	persoane fizice	-	-	-
		persoane juridice	-	58	-

Sursa: *Monografia economică a județului Botoșani, 2012*

Industria alimentară a cunoscut o dezvoltare lentă în ultimii ani în județ. Disponibilitatea și varietatea materiei prime locale, costurile de transport reduse, existența unei piețe locale de desfacere de dimensiuni apreciabile, orientarea consumatorilor către produsele autohtone au fost atuuri importante valorificate de către investitorii în domeniu.

De asemenea, există un număr semnificativ de mici producători agricoli care încearcă să-și aducă exploatarea agricolă în zona profitabilității, fie prin procesarea propriilor produse, de multe ori sub marca unor produse tradiționale sau produse ecologice, fie încheind contracte avantajoase cu marii procesatori sau retaileri de produse agricole.

Tabel nr. 25. Unități de procesare în județul Botoșani, la sfârșitul anului 2012

- număr -

Nr. crt.	Ferme animale	Ferme autorizate și înregistrate ca persoane juridice	Exploatații nonprofesionale (gospodării particulare)
1.	bovine	37	37.608
2.	ovine / caprine	7	8.470 / 2.082
3.	cabaline	1	-
4.	ieपुरi	2	-
5.	porci	-	13.669
6.	pește	4	-
7.	păsări	6	-

Sursa: *Monografia economică a județului Botoșani, 2012*

În județul Botoșani, producția agricolă se bazează, în special, pe fermele de mici dimensiuni, ferme de semi-subzistență, cu mai puțin de 1 UDE. Până acum, măsurile sociale din agricultură au făcut ca acest sector important al economiei naționale să nu fie competitiv.

Este, totuși, de remarcat faptul că numărul producătorilor agricoli din județul Botoșani care cultivă peste 100 ha a ajuns la 259 în anul 2013. Succesul acestor producători privați ce activează în județul Botoșani pune în evidență avantajele agriculturii la scară mare, a integrării producției agricole și implicit ale optimizării costurilor.

Recensământul General Agricol desfășurat la sfârșitul anului 2010 oferă un tablou mai detaliat al situației din agricultură, completând informațiile statistice curente.

Tabel nr. 26. Exploatații agricole (număr) care au utilizat suprafețe agricole și/ sau care au deținut efective de animale, după statutul juridic al exploatațiilor agricole

- număr -

Statutul juridic al exploatațiilor agricole, conform Recensământ General Agricol 2010	Total exploatații agricole *) (număr)	Exploatații agricole cu suprafață agricolă utilizată și efective de animale	Exploatații agricole numai cu suprafață agricolă utilizată	Exploatații agricole numai cu efective de animale
Exploatații agricole fără personalitate juridică	110.351	85.068	24.007	1.273
Exploatații agricole individuale	110.307	85.046	23.985	1.273
Persoane fizice autorizate, Intreprinderi individuale, Intreprinderi familiale	44	22	22	-
Exploatații agricole cu personalitate juridică	669	98	568	3
Regii autonome	1	1	-	-
Societăți/ asociații agricole	59	10	49	-
Societăți comerciale cu capital majoritar privat	311	43	266	2
Societăți comerciale cu capital majoritar de stat	4	1	3	-
Institute/ stațiuni de cercetare, unități școlare cu profil agricol (licee)	2	1	1	-
Consilii locale/ primării	58	16	42	-
Alte instituții publice	21	5	16	-
Unități cooperatiste	19	-	19	-
Alte tipuri (fundații, așezăminte religioase, școli, etc.)	194	21	172	1
TOTAL JUDEȚUL BOTOȘANI	111.020	85.166	24.575	1.276

Sursa: Recensământul General Agricol 2010, județul Botoșani

*) Numărul total al exploatațiilor agricole include și numărul exploatațiilor agricole fără suprafață agricolă utilizată și fără efective de animale (ex.: ciupercăriile)

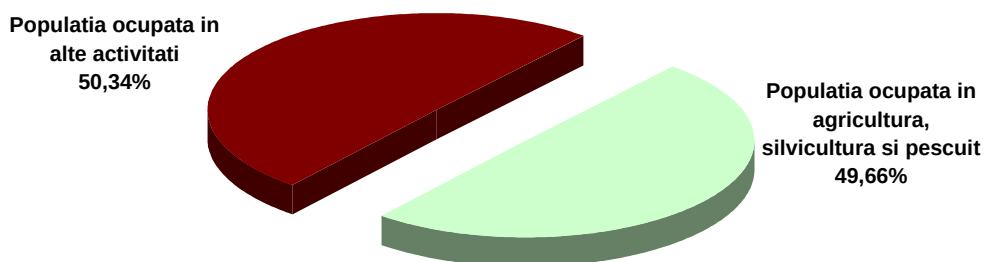
Conform datelor recensământului agricol, din cele 111.020 de exploatații agricole existente în județul Botoșani în anul 2010, mai mult de 99% (aprox. 110.307) sunt exploatații individuale lipsite de personalitate juridică, fapt ce relevă amploarea fenomenului de fragmentare a exploatațiilor agricole românești, cu consecințe negative asupra performanțelor economice și stării generale de evoluție și de dezvoltare a acestora. Acest lucru face ca dimensiunea medie a unei ferme în județ să fie de aproximativ 3,45 ha, adică de peste 4 ori mai mică decât media UE-27, care este de 14,3 ha. Acest lucru influențează negativ punerea în valoare a resurselor agricole și rurale disponibile, cu efecte nefavorabile asupra economiei rurale și asupra veniturilor agricultorilor.

Performanța agriculturii în județul Botoșani este afectată grav de fragmentarea excesivă a proprietății, în condițiile în care un procent covârșitor din numărul total de ferme au, în continuare, o suprafață mai mică de 5 hectare. În consecință, mărimea actuală a exploatațiilor agricole nu favorizează punerea în valoare cu eficiență a resurselor disponibile în agricultură, ceea ce are efecte negative asupra economiei rurale și asupra veniturilor agricultorilor. De aceea diminuarea numărului de ferme care practică o agricultură de subzistență ar trebui să constituie unul dintre obiectivele principale ale politicii de dezvoltare rurală, dacă se urmărește ca agricultura județului să existe și să influențeze piața comunitară.

1.8 Forța de muncă

Datele statistice referitoare la populația ocupată civilă pe activități ale economiei naționale, la nivel de secțiune CAEN Rev.2, relevă faptul că o proporție ridicată a populației rămâne ocupată în agricultură (49,66% în anul 2013).

Grafic nr. 9. Populația ocupată în județul Botoșani

Tabel nr. 27. Populația ocupată civilă pe activități ale economiei naționale, la nivel de secțiune CAEN Rev. 2, după gen

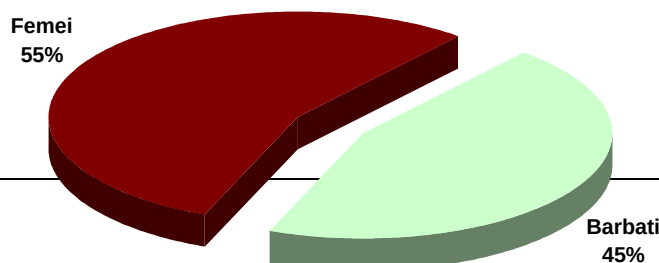
- mii persoane -

CAEN Rev. 2 (activități ale economiei naționale)	Gen	2010	2011	2012	2013
Total județ Botoșani	Total	145,0	146,6	150,8	148,6
-	Feminin	74,8	75,1	77,2	76,1
Agricultură, silvicultură și pescuit	Total	73,9	75,4	77,6	73,8
-	Feminin	40,5	42,3	43,1	40,5

Sursa: Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online

Se observă faptul că ponderea populației ocupate în agricultură cunoaște o creștere lentă. De

Grafic nr. 10. Populația ocupată în agricultura, silvicultura și pescuit, după gen

asemenea, cele mai multe persoane ocupate în agricultură sunt femeii, ponderea acestora fiind de 54,87% în anul 2013 la nivel de județ. De asemenea, sugestivă este și ponderea femeilor ocupate în agricultură, așa cum se poate observa din graficul de mai jos:

În ceea ce privește numărul salariaților din agricultură, se observă că raportat la numărul total de salariați din județ, cei din agricultură, silvicultură și pescuit reprezintă doar 2,72%. Mai mult, din salariații sectorului agricol, doar 23,11% sunt femeii.

**Tabel nr. 28. Effectivul salariaților la sfârșitul anului,
pe activități ale economiei naționale la nivel de secțiune CAEN Rev. 2, după gen**

- număr persoane -

CAEN Rev. 2 (activități ale economiei naționale)	Gen	2010	2011	2012	2013
Total județ Botoșani	Total	49.759	51.091	52.649	53.224
-	Masculin	22.221	24.566	24.497	23.908
-	Feminin	27.538	26.525	28.152	29.316
Agricultură, silvicultură și pescuit	Total	1.300	1.337	1.490	1.449
-	Masculin	1.094	1.203	1.181	1.114
-	Feminin	206	134	309	335

Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

Agricultura reprezintă principala ramură economică a județului Botoșani și concentrează cea mai mare parte a forței de muncă. Mai mult, o serie de studii de specialitate vorbesc de supraocuparea populației rurale în sectorul agricol, în condițiile în care activitățile din sectoarele secundar și terțiar au înregistrat declinuri semnificative după reformele din prima parte a anilor '90. În strânsă legătură cu supraocuparea în sectorul agricol în cadrul economiei rurale se află o altă categorie de factori definitorii pentru starea actuală a lumii satului românesc.

Acești factori sunt strâns legați de specificul muncii în agricultură și la productivitatea înregistrată în cadrul acestui sector. Reforma agrară demarată în 1991 a dus la atomizarea proprietății funciare, plasând în centrul modelului de organizare a acestui sector de activitate micile exploatații țărănești, în care munca și valorificarea produselor agricole prezintă forme tradiționale, orientate cu precădere către autoconsum.

Efectele transformărilor asupra regimului de proprietate funciară înregistrate în anii '90 s-au făcut simțite și la nivelul industriei agro-alimentare, care a intrat într-un puternic declin, atât ca urmare a pierderii bazei de materii prime, cât și a concurenței exercitate de către produsele similare din import. În același timp, în condițiile unui climat economic deficitar, agricultura de subzistență a devenit singurul debușeu ocupațional pentru categorii vaste de populație rurală afectate de procesele de contracție a economiei, specifice perioadei de tranziție.

Problema standardului de viață redus al populației rurale este o consecință directă a stării societății românești, în general, și a stării mediului rural, în particular. În acest context, depășirea situației actuale vizează ameliorarea principalelor probleme economice pe care lumea satului le înregistrează. Pentru aceasta însă, e nevoie de **rentabilizarea sectorului agricol**, de extinderea rolului jucat de către sectorul rural non-agricol și de îmbunătățirea infrastructurii la nivelul satelor.

1.9 Piscicultură

Rețeaua hidrografică a județului Botoșani este bine dezvoltată. Județul este străbătut de mai multe ape curgătoare: Siret (125 km), Prut (236 km), Volovățul (45 km), Bașeu (118 km), Jijia (144), Sitna (78 km) și Bahlui (8 km). De asemenea, în zona Stânca - Costești există un important nod hidrotehnic, reprezentând una din cele mai mari acumulări din țară, cu un volum de 1,4 miliarde mc apă, cu o suprafață de 5.900 ha și o lungime de 70 km.

Iazurile județului, în număr de 148, se întind pe o suprafață de 3.600 ha, ceea ce face ca județul Botoșani să ocupe locul al II-lea pe țară, după județul Tulcea, ca suprafață ocupată de luciul de apă. Cele mai importante iazuri sunt: Dracșani, Hănești, Negreni, Tătărașeni, Mileanca, Eșanca.

Pe teritoriul județului Botoșani a fost înființată și funcționează **Grupul Local Pescăresc Botoșani**. Aceasta acoperă 16,46 % din suprafața județului, având o suprafață de 821,67 kmp și înglobând 12 unități administrativ teritoriale, după cum urmează: orașul Ștefănești, comunele Blândești, Dângenii, Gorbănești, Hănești, Manoleasa, Mihălășeni, Ripiceni, Stăuceni, Sulița, Unțeni, Vlăsinești.

Cu ajutorul finanțării din Fondul European pentru Pescuit (FEP) 2007-2013, respectiv Programul Operațional pentru Pescuit (POP) 2007-2013, Grupul Local Pescăresc Botoșani are ca obiectiv general dezvoltarea durabilă a zonei pescărești Botoșani.

În mod concret, acest obiectiv se va realiza prin:

- Dezvoltarea competitivității și durabilității sectorului piscicol;
- Exploatarea durabilă a resurselor locale;
- Promovarea calității mediului în zonă;
- Dezvoltarea pieței pentru produsele sectorului piscicol;
- Crearea de noi locuri de muncă, în condițiile respectării principiului egalității de șanse;
- Susținerea dezvoltării durabile a zonelor pescărești și îmbunătățirea calității vieții în aceste zone, prin creșterea nivelului de trai al populației, avându-se în vedere și menținerea tinerilor în zonă;

GRUP DE ACȚIUNE LOCALĂ PENTRU PESCUIT (FLAG) - AXA 4 POP - JUDEȚUL BOTOȘANI -

Atingerea acestor obiective specifice se va face prin derularea următoarelor *măsuri de finanțare*:

MĂSURA - 1. Amenajare cai acces si utilitati in zonele pescaresti

Această măsură sprijină amenajarea și crearea de utilități din zonele pescărești din Botoșani ceea ce va contribui la îmbunătățirea condițiilor de viață ale comunităților pescărești.

Se vor finanța, activități precum:

- reabilitare și dotare mal pentru turism pescăresc
- amenajare pontoane pentru acostare bărci
- amenajare spații de colectare, depozitare și transfer produse pescărești
- extinderi/creare rețele de alimentare cu energie electrică/gaz
- alte investiții similare

MĂSURA - 2. Diversificarea activităților piscicole în scopul creșterii durabilității

Această măsură își propune sprijinirea activităților piscicole prin intermediul dezvoltării de noi firme de producție piscicolă și/sau modernizarea celor existente, prin investiții în scopul creșterii eficienței exploatațiilor, îmbunătățirea fluxului de producție, reducerea costurilor, crearea de noi locuri de muncă.

Se vor finanța, activități precum:

- modernizarea exploatarii a speciilor de pește cu potențial
- amenajare puncte desfacere pește
- secție de conserve derivate din pește
- achiziția de echipamente și mașini pentru exploatațiile piscicole
- alte investiții similare

MĂSURA - 3. Dezvoltarea resurselor umane și protejarea mediului în scopul creșterii economice și dezvoltării zonei pescărești bazate pe cunoaștere

Această măsură își propune susținerea calificării/recalificării/perfecționării resurselor umane în scopul creșterii numărului serviciilor de calitate oferite în zona Flag Botoșani și în vederea creșterii gradului de ocupare a persoanelor din comunele incluse în zona.

Se vor finanța, activități precum:

- Instruiri/recalificări (centre de calificare) în domeniul pisciculturii
- Pregătirea populației ce activează în domeniul piscicol pe diverse tematici (management de proiect, scriere de proiecte, accesare fonduri nerambursabile, etc)
- acțiuni de promovare a protejării mediului înconjurător pentru zona FLAG-ului Botoșani
- acțiuni de conștientizare a populației din zona despre efectele negative ale braconajului
- alte investiții similare

MĂSURA - 4. Încurajarea activităților în domeniul turismului piscicol

Această măsură își propune sprijinirea investițiilor în direcția valorificării potențialului turistic din zona Flag, crearea de infrastructura pentru cazare, masa și agrement; Sprijinirea comunităților pescărești, a lucrătorilor în domeniu în vederea realizării de infrastructuri și servicii legate de turism cu beneficii asupra nivelului de trai și calitatea vieții acestora.

Se vor finanta, activități precum:

- crearea de centre pentru cazarea turistică (investiții în infrastructura de cazare turistică cu sau fara specific piscicol)
- evenimente/târguri care să promoveze zona pescarească
- tabere tematice (ecologizarea, promovarea activităților piscicole, concursuri de pescuit)
- centre de informare turistică pentru pescuit
- investiții în dezvoltarea serviciilor turistice legate de turismul rural
- alte investiții similare

MĂSURA - 5. Diversificarea activităților economice, a serviciilor non-pescărești

Această măsură își propune susținerea activităților non-agricole și non-piscicole prin înființarea sau dezvoltarea de noi entități juridice care să diversifice activitățile economice și să aibă ca scop creșterii numărului locurilor de muncă pentru comunitățile de pescari din Botoșani

Se vor finanța, activități precum:

- Producție – instrumente pentru pescuit, bărci
- Promovarea meșteșugurilor
- Servicii pentru populația din zona pescarească (frizerie, servicii de sanatate, spalatorie, etc)
- Centru pentru reparații ambarcațiuni pescărești
- alte investiții similare

Impactul și rezultatele așteptate de către Grupul Local Pescăresc Botoșani

Rezultatele așteptate prin implementarea măsurilor propuse sunt:

- modernizarea căilor de acces ce deservește comunități sau exploatații piscicole
- realizarea a cel puțin 7 investiții în echipamente, utilaje, dotări specifice sectorului piscicol în interes public
- realizarea a cel puțin 2 festivaluri și târguri cu specific piscicol
- cel puțin 50 de noi locuri de muncă create la nivelul ariei de acoperire a FLAG-ului Botoșani
- crearea a cel puțin 5 investiții în domeniul turismului piscicol
- crearea a cel puțin 5 investiții în activități non piscicole
- minim 50 de persoane ce activează în sfera domeniului pescăresc vor urma cursuri de pregătire, calificare, recalificare
- reducerea activităților ce afectează mediul înconjurător în zona Botoșani
- reducerea fenomenului de braconaj

Rezultatele cumulate ale măsurilor propuse vor contribui pe termen mediu și lung la îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață ale populației rurale și creșterea atractivității zonei pescărești.

Pescuitul și acvacultura ocupă un loc important între domeniile de interes județean. Deși are o contribuție scăzută în economia județului, sectorul piscicol din Botoșani are o importanță majoră, îndeosebi prin resursele alimentare pe care le oferă, prin rolul activ în crearea bunurilor de mediu, prin generarea și menținerea zonelor umede și a biodiversității ihtiologice și avifaunistice, pentru numeroase specii.

Piața locală de pește și produsele din pește este într-un stadiu incipient de dezvoltare, existând puține legături între piață și producătorii primari. Creșterea consumului produselor din pește reprezintă o necesitate. Aceasta trebuie realizată prin reducerea dependenței de importuri și creșterea acoperirii cererii interne de pe piață din producțiile piscicole locale. Este necesară adaptarea comercializării produselor pescărești la așteptările pieței: specii noi, produse semipreparate, produse de calitate, în condițiile asigurării trasabilității. De asemenea, este necesară o monitorizare mai bună a pieței, în scopul anticipării evoluției acesteia și adaptării capacității de producție la cerințele de consum. Produsele piscicole sunt distribuite în principal prin producători și importatori și mai puțin prin intermediari specializați, ajungând în final la consumatori prin intermediul supermarket-urilor și a magazinelor specializate.

1.10 Silvicultură

În ceea ce privește fondul forestier de care dispune județul Botoșani, se observă că eforturile de conservare și exploatare durabilă a acestuia au avut rezultate, suprafața împădurită menținându-se constantă în ultimii patru ani.

Tabel nr. 29. Suprafata fondului forestier pe categorii de terenuri si specii de arbori

- mii hectare -

Categorii de terenuri și specii de arbori	2010	2011	2012	2013
Total	56,4	56,4	56,4	56,5
Suprafața pădurilor	55	55,2	55,1	55,1
Rășinoase	1	1	0,9	0,8
Foioase	54	54,2	54,2	54,3
Alte terenuri	1,4	1,2	1,3	1,4

Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

Exploatarea pădurilor după tipul de lemn recoltat este detaliată în tabelul de mai jos:

Tabel nr. 30. Volumul de lemn recoltat pe specii

- mii mc -

Categorii de paduri	2010	2011	2012	2013
Total	131,8	118,5	126,2	161,4
Rasinoase	3,9	4,9	10,1	39,1
Fag	18,6	14,9	16,1	18,1
Stejar	27,7	25,4	23,3	28,1
Diverse specii tari	47,8	44,1	45,8	47,7
Diverse specii moi	33,8	29,2	30,9	28,4

Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

Se observă un volum anual constant de lemn exploatat la majoritatea speciilor, cu excepția rășinoaselor unde se semnalează o creștere a volumului de lemn recoltat.

Alături de funcția lor economică, pădurile îndeplinesc o importantă funcție de păstrare a unui mediu curat și sănătos. Interesul economic privind exploatarea forestieră trebuie subordonat interesului major de păstrare a echilibrului ecosistemului județului Botoșani.

Astfel, preocuparea pentru exploatarea rațională a pădurii, ținând cont de capacitatea acesteia de regenerare, este de natură să permită dezvoltarea durabilă a regiunii și preservarea unui mediu curat și sănătos pentru generațiile următoare.

Tabel nr. 31. Suprafața terenurilor pe care s-au executat regenerări artificiale, pe categorii de regenerări artificiale

- hectare -

Categorii de regenerări artificiale (pe specii de arbori)	2010	2011	2012	2013
Regenerări artificiale - total	102	175	40	70
Foioase	102	175	40	70

Sursa: *Institutul Național de Statistică, Baze de date statistice Tempo online*

Situația regenerărilor artificiale indică o reducere semnificativă a eforturilor de refacere a suprafețelor împădurite, în special în ultimii doi ani ai intervalului luat în considerare.

1.11 Agroturism

Județul Botoșani dispune de un potențial turistic deopotrivă bogat și divers, valorificat doar parțial în prezent. Prin punerea în valoare a potențialului turistic al zonelor rurale din județul Botoșani se va crea o alternativă viabilă la activitatea economică preponderentă a locuitorilor din mediul rural, agricultura. Dezvoltarea turismului va antrena totodată dezvoltarea altor domenii economice și sociale (infrastructura de transport, industriile artisanale, industria agroalimentară, diverse servicii) generându-se astfel un efect multiplicator în economia locală.

Patrimoniul arhitectonic valoros, alături meșteșugurile tradiționale, gastronomia specifică și festivalurile religioase sau laice ce s-au păstrat în forme originare în multe din localitățile rurale ale județului Botoșani constituie principalele atuuri ale dezvoltării agroturismului în această zonă.

Turismul rural se poate practica pe toată durata anului, implică investiții reduse și grad de risc scăzut, reprezintă o alternativă ocupațională pentru forța de muncă rurală, o modalitate de diversificare a activităților economice din mediul rural. În același timp turismul rural are și o puternică componentă ecoturistică.

De remarcat că motoarele de căutare online furnizează datele de contact pentru un număr redus de agropensiuni din județul Botoșani, astfel că sunt necesare investiții pe partea de promovare. Pe lângă promovare, turiștii străini se așteaptă să găsească un drum practicabil și o infrastructură de cazare acceptabilă.

Județul Botoșani se înscrie pe harta turistică a României cu un potențial turistic deosebit. Botoșaniul păstrează o personalitate arhitectonică specifică, multe monumente de arhitectură au rămas intacte și în contextul noilor cartiere, ele conferă orașului distincție și un farmec particular.

Patrimoniul turistic, de ordin istoric este alcătuit din muzee, case memoriale, biserici intrate în patrimoniul național, mănăstiri. Descoperirile arheologice de pe teritoriul județului (la Cucuteni), confirmă faptul că în această zonă au fost prezente așezări omenești încă din paleolitic.

În județ, în orice direcție te-ai îndrepta, întâlnești obiective care prezintă interes pentru turiști.

Monumente eclesiastice

- *Biserica Sf. Nicolae Popăuți* – Botoșani, ctitorie a domnitorului Ștefan cel Mare și Sfânt, a fost construită în anul 1496.

Pictura interioară de mare valoare datează din sec. al XV-lea, păstrându-se parțial. Biserica a fost amplasată într-o poziție strategică, determinată de numeroase năvăliri ale dușmanilor, atrași de bogățiile orașului.

În prezent, vechiul zid ca înconjoară mănăstirea a fost reconstruit pe vechea fundație, conferindu-i acestui lăcaș sfânt, măreția de odinioară;

- *Biserica Sf. Nicolae* – Dorohoi, ctitorie a lui Ștefan cel Mare și Sfânt, din anul 1495, construită în stil moldovenesc și având o decorație exterioară bogată, presărată cu elemente bizantine;

- *Mănăstirea Coșula*, construită în anul 1532 în timpul domniei lui Petru Rareș, mai păstrează și azi fresce originale de mare valoare (pictură murală) realizate între anii 1537 - 1681;

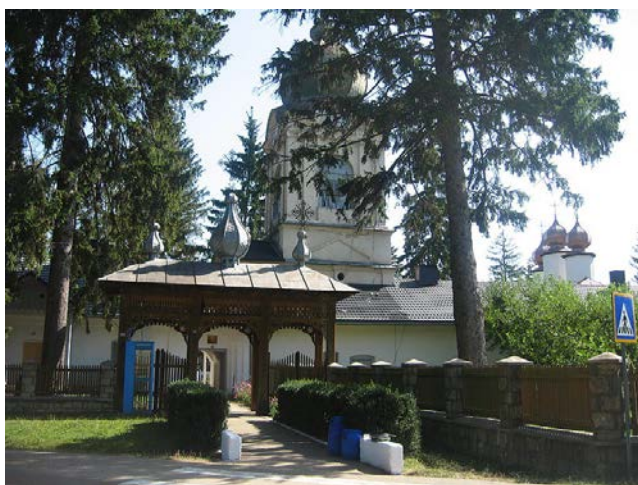
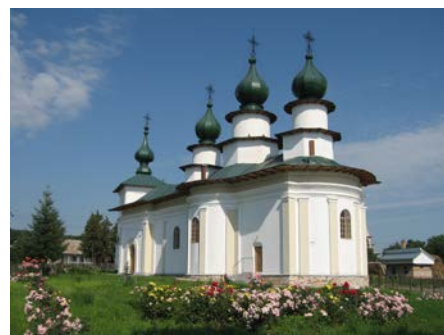
- *Biserica Armenească* – Botoșani (1535);
- *Biserica Sf. Gheorghe* – Botoșani, ctitorie a Doamnei Elena Rareș, soția domnitorului Petru Rareș, datează din anul 1551;

- *Biserica Uspenia* – Botoșani, ctitorie din anul 1552 a Doamnei Elena Rareș, având pictura interioară refăcută complet. În curtea bisericii tronează maiestuos statuia poetului național Mihai Eminescu.

De altfel, poetul a fost botezat în această biserică, aceasta devenind un loc de permanent omagiu adus marelui poet;

- *Mănăstirea Agafton* – Curtești (la 4 km sud-vest de municipiul Botoșani) datează din secolul al XVI-lea;

- *Mănăstirea Vorona* (mănăstire de călugărițe), este cea mai importantă mănăstire din județ și se află la 23 km sud-est de municipiul Botoșani. Începuturile mănăstirii datează din jurul anului 1600, când niște călugări veniți din Rusia au construit o bisericuță din lemn. În anul 1835 se construiește pe locul acesteia, o biserică de zid cu hramul “Nașterea Maicii Domnului”.

Alături de această biserică se află o altă biserică, ridicată în anul 1793, având hramul „Adormirea Maicii Domnului”.

Cea de a treia biserică a mănăstirii, a fost ctitorită în anul 1835 și se remarcă prin catapeteasma sa cu stâlpi sculptați în spirală de sus până jos, ca și prin pictura sa deosebit de îngrijită.

La Mănăstirea Vorona se află și un muzeu cu obiecte de cult și cărți bisericești cu ferecături din secolul al XIX-lea, unic în țară.

La 3 km sud-est de Mănăstire se află Schitul de călugări, Sihăstria Voronei. Biserica schitului a fost construită între anii 1830-1866.

La toate acestea, se adaugă Mănăstirea Gorovei (1742), Schitul Frumușica (Balș), Biserica “Sf. Ilie” - Botoșani (1778), Biserica Romano-Catolică din Botoșani, construită la mijlocul sec. al XIX-lea, în manieră neogotică, Biserica Lipovenească – Botoșani.

Edificii culturale

- *Casa memorială „Mihai Eminescu”* – Ipotești (la 8 km de municipiul Botoșani), casa în care a copilărit Luceafărul poeziei românești, genialul Mihai Eminescu, care a dat culturii românești și universale o operă de mare valoare artistică;

- *Casa memorială „George Enescu”* – Liveni, casa natală a marelui compozitor, dirijor, pianist și violonist George Enescu – reface atmosfera primilor ani ai copilăriei sale, oferind vizitatorilor posibilitatea întâlnirii cu primele desene, creații muzicale, cu cărțile și manualele anilor copilăriei și a primelor sale studii, alături de pianina celor dintâi compoziții;

- *Casa memorială „Nicolae Iorga”* – Botoșani, casa în care s-a născut și a copilărit marele istoric. Aici sunt expuse primele ediții ale operei lui Nicolae Iorga și este adăpostită o bibliotecă istorică, alcătuită din carte curentă achiziționată în ultimii ani;

- *Muzeul Județean Botoșani* – prezintă numeroase exponate ilustrând istoricul acestui ținut;
- *Muzeul Județean (Secția de etnografie)* – Botoșani. Muzeul valorifică cele mai importante elemente ale civilizației rurale a Botoșanilor: principalele ocupații, meșteșugurile tradiționale (torsul, cusutul, cojocăritul, olăritul), costumul popular, datinile și obiceiurile specifice acestei zone. Ceramica de Cucuteni, ouăle încondeiate, covoarele tradiționale, măștile populare sunt bine reprezentate în acest muzeu;
- *Muzeul memorial „George Enescu”* – Dorohoi, oferă turistului, un bogat material documentar enescian;

- *Muzeul de Arheologie Săveni* – înființat în 1964, prezintă vestigii arheologice descoperite în așezările și necropolele de la Ripiceni, Miorcani, Drăgușeni, Hănești și Săveni din epoca paleoliticului și până în aceea a marilor migrații;

- *Galeriile de Artă „Ștefan Luchian”* – Botoșani. Aici este valorificat patrimoniul artistic botoșănean, patrimoniu ce cuprinde lucrările artiștilor plastici Ștefan Luchian, Octav Băncilă, precum și a numeroși artiști plastici contemporani;

- *Teatrul de Stat “Mihai Eminescu”* – Botoșani. Clădirea a fost inaugurată în anul 1914, distrusă în timpul bombardamentelor din anul 1944 și refăcută în 1958. În fața teatrului este instalat un bust al marelui poet, Mihai Eminescu.

Se mai pot aminti Teatrul de Păpuși “Vasilache”, Filarmonica de Stat, Biblioteca Județeană “Mihai Eminescu”, aceste instituții funcționând în clădiri ce sunt adevărate bijuterii arhitectonice.

Construcții cu valoare arhitectonică

- *Centrul Vechi* – Botoșani, este partea cea mai veche a municipiului din punct de vedere arhitectonic, care grupează un număr mare de clădiri.

Fațadele au forme arhitecturale de factură apuseană, prelucrate creator în forme tradiționale.

- Alte construcții cu valoare arhitectonică: Casa Antipa, Casa Balfosu, Casa Silion, Casa Ventura, Casa Sofian, clădirea Primăriei municipiului Botoșani, construită la sfârșitul sec. al XVIII-lea, în stil eclectic de influență germană.

Trasee turistice

- *Drumul voievozilor*: Iași - Tg. Frumos – Rădeni – Frumușica –Flămânzi – Coșula – Sihăstrie - Vorona – Tudora – Curtești –Botoșani – Agafton – Baisa – Suceava.

- *Arcușul și penița*: Suceava – Baisa – Ipotești – Cucorăni – Văculești – Dorohoi – Liveni – Racovăț – Ucraina (Cernăuți).

La Ipotești, „de treci codrii de aramă...” găsești locul încărcat cu nuferi galbeni și luminișul pădurii ce l-au îndemnat pe poet să descrie atât de frumos sentimente ce umplu cu siguranță sufletele fiecărui român. Aici se găsește și Centrul de Studii Eminesciene și Biblioteca Națională “Mihai Eminescu”.

- *Spre Moldova de peste Prut*: Suceava – Baisa – Botoșani – Reditu – Sulița – Ștefănești – Stînca – R. Moldova (Bălți și Chișinău).

În comuna Sulița prezintă un interes deosebit iazul Dracșani, cu o suprafață de 500 ha.

Locul copilăriei lui Ștefan Luchian, Ștefăneștiul adăpostește casa memorială-muzeu. De la Ștefănești, pe DJ 294C, vechi loc de trecere peste apa Prutului este barajul Stînca-Costești.

Rezervații și monumente ale naturii

- *Rezervația Stânca–Costești*, caracterizată printr-o complexitate geologică și floristică. Are forma unui pînten calcaros, alcătuit din depozite de luturi loessoide cuaternare și cunoscut sub numele de “Casa Doamnei”.

- *Pădurea Tudora* – rezervație de tisă, întinsă pe 117 ha și prezintă specii de arbori de tisă, care sunt specifici taigalei siberiene. Rezervația este situată pe un canion, numit canionul Bahluiului, care este săpat în calcare și gresii biogene pe eroziuni verticale.

- *Pădurea Vorona* – rezervație floristică și faunistică (150 ha).

- *Făgetul secular Stufoasa*, Suharău (60 ha).

- *Turbăria Dersca* – rezervație floristică (10 ha).

- *Rezervația floristică Bălțile Siretului* (2 ha).

1.12 Agricultură ecologică

Agricultura ecologică este un sistem dinamic în județul Botoșani, cu un potențial cert de dezvoltare, fapt ilustrat de evoluția pozitivă din ultimii ani. Numărul operatorilor este în creștere, cea mai mare parte dintre aceștia fiind producători agricoli, diferența fiind reprezentată de segmentul de procesare și comercializare.

Potrivit *Monografiei economice a județului Botoșani, elaborată de Instituția Prefectului - județul Botoșani*, numărul de operatori înregistrați în agricultura ecologică în anul 2012 s-a ridicat la 475, din care, 472 producători agricoli tip A1, 2 procesatori tip B și 1 procesator tip AB.

Suprafața de teren pe care se practică agricultura ecologică este de 7.940,90 ha, din care:

- 1.980 ha conversie an I
- 2.256 ha conversie an II
- 1.345 ha conversie an III
- 2.360 ha suprafață certificată ecologic

Tabel nr. 32. Exploatații agricole care au avut suprafață agricolă utilizată certificată ecologic, suprafață agricolă utilizată aflată în conversie și animale crescute ecologic, după statutul juridic

- număr -

Statutul juridic al exploatațiilor agricole, conform Recensământ General Agricol 2010	Suprafața agricolă utilizată certificată ecologic	Suprafața agricolă utilizată aflată în conversie	Animale crescute ecologic
Exploatații agricole fără personalitate juridică	2	-	2
Exploatații agricole individuale	2	-	2
Persoane fizice autorizate, Intreprinderi individuale, Intreprinderi familiale	-	-	-
Exploatații agricole cu personalitate juridică	2	4	-
Regii autonome	-	-	-
Societăți/ asociații agricole	-	-	-
Societăți comerciale cu capital majoritar privat	2	4	-
Societăți comerciale cu capital majoritar de stat	-	-	-
Institute/ stațiuni de cercetare, unități școlare cu profil agricol (liceu)	-	-	-
Consilii locale/ primării	-	-	-
Alte instituții publice	-	-	-
Unități cooperatiste	-	-	-
Alte tipuri (fundații, așezăminte religioase, școli, etc.)	-	-	-

Sursa: *Recensământul General Agricol 2010, județul Botoșani*

Cererea de produse certificate ecologic este în continuă creștere, în Europa; cu toate acestea, consumul de produse ecologice în județul Botoșani și în România rămâne, în continuare, la un nivel modest, comparativ cu alte state europene - fapt determinat, în principal, de puterea de cumpărare scăzută a populației și diferenței suplimentare de preț, de cca 20 - 40%, față de produsele convenționale (consumul de produse eco, în România, reprezintă cca 1% raportat la consumul total de produse, în timp ce media europeană este de 3 - 5%).

Chiar și în aceste condiții, prin acțiuni adecvate de informare și promovare menite să sporească nivelul de conștientizare a publicului privitor la produsele ecologice, județul Botoșani și-ar putea crește semnificativ cota de piață și atractivitatea sectorului produselor ecologice.

1.13 Valorificarea resurselor energetice regenerabile

Diminuarea rezervelor de hidrocarburi fosile a creat premise favorabile utilizării altor surse pentru obținerea de combustibili. Au apărut preocupări pentru fabricarea de biocarburanți din materii prime regenerabile (biomasă). Biomasa înglobează orice material regenerabil de natură organică, cuprinzând vegetalele terestre (culturi agricole de uz alimentar, pomi și culturi destinate producerii de energie, plante industriale, nutrețuri) precum și ansamblul de deșeuri și reziduuri organice din agricultură, piscicultură, silvicultură, deșeuri municipale și alte deșeuri.

Dintre culturile forestiere destinate producerii de energie se pot menționa cele de plop, frasin, arțar, salcie, mesteacăn etc. De mare însemnătate sunt diferite plante denumite generic „plante energetice”, cum ar fi diferite specii lemnoase, plopul salcâmul și salcia energetică. O cantitate însemnată de biomasă o constituie reziduurile de culturi agricole reprezentate de părțile plantelor cultivate care rămân pe teren după recoltare (cocenii, frunzele și pănușii de porumb, paie de cereale etc.), precum și reziduurile rezultate din silvicultură, în urma exploatării plantațiilor forestiere de esență moale sau tare.

Județul Botoșani dispune de suprafețe agricole pretabile pentru cultivarea plantelor “energo”. Dintre cele mai importante amintim culturile de sfeclă de zahăr, cartofi, porumb verde pentru furaje și plante furajere.

Materii prime de mare importanță utilizate în producerea bioetanolului sunt unele fructe cu putere mare de fermentație. Județul Botoșani dispune de suprafețe pomicole însemnate.

Biogazul obținut din transformarea anaerobă poate fi produs dintr-o mare varietate de tipuri de biomasă. Principala materie primă sunt dejecțiile provenite de la fermele de animale, în special de la fermele de bovine și porcine. Acestea furnizează microorganismele necesare biodegradării biomasei. Când sunt netratate sau administrate defectuos, dejecțiile devin o sursă majoră de poluare a solului și apelor. Dacă sunt administrate corespunzător, pot deveni materie primă pentru obținerea de energie regenerabilă sau îngrășăminte pentru culturile agricole.

Valorificarea potențialului energetic al biomasei necesită conceperea și implementarea unor programe adresate beneficiarilor din mediul rural care să includă măsuri concrete de sprijin pentru proiecte în domeniul energiei din biomasă și facilitarea accesului la finanțare (atât pentru proiectele care presupun valorificarea biomasei forestiere cât și a biomasei agricole). Măsurile de sprijin ar putea viza cu precădere fermele, pensiunile agroturistice, clădirile comunitare, unitățile ce prelucrează produsele agricole, unitățile de prelucrare a lemnului. Punerea în practică a unor astfel de programe ar permite alături de valorificarea deplină a reziduurilor forestiere și agricole și

reducerea nivelului de dependență energetică a numeroase gospodării, administrații publice și unități economice din mediul rural.

Tabel nr. 33. Exploatații agricole care au utilizat echipamente pentru producția de energie regenerabilă, după tipul sursei de energie

- număr -

Tipul sursei de energie, conform Recensământ General Agricol 2010	TOTAL
Energie eoliană	13
Biomasă din care:	6
- Biometan	1
Energie solară	1
Hidroenergie	-
Alte tipuri de energie regenerabilă	1

Sursa: Recensământul General Agricol 2010, județul Botoșani

1.14 Dezvoltarea agriculturii prin Politica Agricolă Comună (PAC)

Politica agricolă comună (PAC) constituie unul dintre instrumentele cele mai importante de implementare a politicilor europene, fiind adresată susținerii sectorului agricol (Pilonul I: plăți directe către producători) și dezvoltării zonelor rurale (Pilonul II: prin finanțarea programelor naționale de acest tip). În intervalul 2007-2013, aproape 34% din totalul cheltuielilor bugetului comunitar au fost direcționate către PAC. Modul în care au fost împărțite sumele în cauză pentru fiecare stat membru a fost rezultatul negocierilor interne, reprezentând un model de compromis între interesele statelor cu sector agricol puternic, ce au susținut alocări semnificative în cadrul acestui program, și obiectivele țărilor ce beneficiază în mai mică măsură de aceste fonduri. Această tendință divergentă între statele contribuatoare nete și cele care beneficiază de pe urma implementării PAC au continuat și în discuțiile pentru perioada de programare 2014-2020.

Cu toate că Politica Agricolă Comună este implementată la nivelul UE de mai multe decenii, nu puține sunt vocile ce discută despre eficiența acestor măsuri, plecând, în primul rând, de la adecvarea schemelor de sprijin financiar la realitatea concretă a statelor membre. Într-un studiu recent, specialiștii discută aspectele prin care Politica Agricolă Comună nu este potrivită modului de organizare a sectoarelor agricole din noile state membre din Europa Centrală și de Est, considerând că aplicarea unei scheme de sprijin financiar elaborată după modelul sistemelor agricole din statele Vest-europene nu reprezintă o soluție optimă pentru spațiul fost-comunist, unde mostenirea istorică și perioada de tranziție economică au dus la configurarea unor sisteme agrare semnificativ diferite. În contextul politicilor agricole la nivel comunitar, extinderile înregistrate în anii 2004 și 2007 au dus la creșterea ponderilor pe care regiunile rurale și populația rurală le dețin în UE, lărgind considerabil categoriile de posibili beneficiari ai fondurilor destinate sectorului agricol și dezvoltării rurale (astfel, Polonia și România au devenit statele care, atât din punct de vedere al ponderii, cât și al efectivului, ocupă primele două poziții la nivel comunitar în ceea ce privește populația ocupată în sectorul agricol, fără însă ca această caracteristică să fie însoțită de un nivel comparabil al producției totale realizate). Astfel, extinderea UE a dus la creșterea presiunii privind măsurile de susținere și dezvoltare a sectorului agricol și a mediului rural, în condițiile în care statele contribuatoare nete au devenit mai reticente în finanțarea unor astfel de programe. Principala problemă apărută nu a fost însă aceasta, ci una ce ține de adecvarea ansamblului de politici comunitare de acest tip la realitatea statelor Est-europene.

Diverse studii identifică patru categorii de factori care ilustrează nivelul redus de adaptare măsurilor a PAC la contextul economic și social al noilor state membre:

- existența unor diferențieri socioeconomice majore între spațiile rurale din vechile și noile state membre ale UE;
- diferențele consemnate în ceea ce privește dimensiunile și modul de organizare a fermelor;
- neadecvarea la nivel național a raportului dintre sumele alocate prin pilonul I și cele disponibile prin pilonul II;
- capacitatea scăzută a noilor state membre de a implementa programe de dezvoltare rurală pe baza metodologiei PAC.

Practic, modificarea structurii agricole la nivel comunitar nu a fost însoțită de o ajustare suficientă a politicilor în domeniu, ceea ce dus la o inadvertență între nevoile reale de susținere și dezvoltare a spațiilor rurale și ansamblul măsurilor PAC. Pe această bază, s-a produs o defazare între impactul avut de către politicile agricole la nivelul statelor EU 15 și cel consemnat în noile țări membre. În acest sens, recente reforme ale PAC nu au reușit să armonizeze un ansamblu de politici la nivel comunitar adaptate diferitelor contexte naționale, marsând mult prea mult pe adoptarea de către noile state membre a aquis-ului comunitar, în defavoarea unei abordări alternative de adaptare reciprocă atât a statelor, cât și a ansamblului de politici, la noile coordonate comunitare.

Pe de altă parte, unii autori, analizând implementarea PAC în România și Bulgaria, identifică o serie de provocări cărora aceste state, în mai mare măsură decât în cazul celorlalte țări din Europa Centrală și de Est, trebuie să le răspundă, în vederea atingerii unui grad ridicat de integrare a politicilor comunitare în domeniu. Cerințele în acest sens vizează, în primul rând, creșterea capacității administrative în derularea programelor comunitare. Instituțiile de profil din România și Bulgaria, care se află la prima alocare financiară de asemenea amploare pe care trebuie să o gestioneze, sunt nevoite să se adapteze situațiilor apărute, învățând și armonizându-se pe parcursul implementării măsurilor PAC. Coroborat cu lipsa de experiență a beneficiarilor plăților directe și a programelor de dezvoltare rurală, problemele ce apar din prisma capacității administrative a instituțiilor abilitate au un impact negativ asupra implementării PAC la nivelul acestor două țări.

O discuție specială în cadrul pachetului de măsuri ce cuprind PAC, atât la nivelul literaturii de specialitate, cât și a abordărilor organismelor comunitare, este direcționată către programul LEADER (acronim pentru „lies entre actions de développement de l'économie rurale”). Acesta a fost implementat în anul 1991 și are ca obiectiv fructificarea potențialului rural la nivel regional și îmbunătățirea guvernantei locale, având la bază principiile parteneriatului public - privat. Astfel, LEADER este puternic conectat specificului local al zonelor rurale, urmărind un proces de construcție a intervenției de jos în sus, punând în valoare inițiativele venite dinspre comunitate. LEADER este finanțat, precum și celelalte programe ale PAC, prin Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) și este o axă obligatorie a programelor de dezvoltare rurală la nivelul statelor membre. Fondurile disponibile prin LEADER sunt adresate Grupurilor de Acțiune Locală (GAL), ce reprezintă asocieri între actorii locali, publici și privați în vederea realizării unor programe de dezvoltare la nivel local.

Principalele caracteristici ale LEADER sunt descrise în literatura de specialitate ca fiind reprezentate de:

- valorizarea inițiativelor de dezvoltare durabilă de tip „de jos în sus”, dată de implementarea programelor pe baza implicării comunităților locale;
- identificarea de soluții inovative la problemele rurale;

- specificul local și regional al proiectelor derulate;
- existența parteneriatelor la nivel local (GAL-uri), ce reunesc actorii publici și privați implicați în derularea proiectelor;
- utilizarea unui mecanism specific în alocarea de fonduri: granturile globale.

Începând cu demararea programului, acesta a cunoscut trei forme evolutive (LEADER I, LEADER II și LEADER+), marcate de usoare diferențieri în ceea ce privește mecanismele de implementare, dar și de creșterea rigorilor birocratice ale proiectelor. Ultima formă a programului, LEADER+ s-a diferențiat de cele anterioare prin concentrarea alocării de resurse pe patru teme majore: dezvoltarea de noi tehnologii pentru creșterea competitivității produselor agricole și a zonelor rurale, creșterea calității vieții în regiunile rurale, creșterea valorii produselor locale și utilizarea optimă a resurselor naturale și culturale la nivel local și regional. Totodată, prin LEADER+, s-a urmărit creșterea nivelului de convergență între obiectivele asumate prin intermediul acestuia și obiectivele altor programe ale Uniunii Europene, dorindu-se creșterea impactului potențial prin armonizarea și încrucișarea intervenției realizate prin politicile comunitare. Criticile ce sunt aduse LEADER+ pleacă, în special, de la diminuarea libertății în derularea proiectelor, comparativ cu formele anterioare ale programului, date de creșterea rigidității birocratice și de definirea, în anumite cazuri, a unor teritorii de intervenție mult prea mari, care nu favorizează o bună colaborare între organizațiile implicate.

Chiar dacă la nivel comunitar, programul LEADER este considerat a reprezenta cel mai de succes instrument de dezvoltare rurală, impactul său la nivelul noilor state membre este unul relativ, nefiind suficient evaluat până în momentul de față. Lipsa experienței în derularea de programe de dezvoltare tip "de jos în sus", coroborată cu slaba cultură a participării civice și rigiditatea instituțiilor în statele Est-europene reprezintă principalele bariere în calea bunei desfășurări a programului LEADER.

Programul Național de Dezvoltare Rurală 2007-2013

Programul Național de Dezvoltare Rurală a prevăzut, în intervalul 2007-2013, fonduri publice în cuantum de 10 miliarde de euro, din care 8 miliarde reprezintă contribuție FEADR, pentru susținerea sectorului agricol și forestier și pentru finanțarea proiectelor de dezvoltare rurală. Programul cuprinde patru axe prioritare și două programe de sine stătătoare.

Astfel, conform programării financiare 2007-2013, axei I (Creșterea competitivității sectorului agricol și forestier) i-au fost distribuite 4 miliarde de euro (3,2 miliarde reprezentând contribuția UE), axei II (Îmbunătățirea mediului și a spațiului privat) i-au revenit 2,3 miliarde de euro (din care, 1,8 miliarde fiind sume FEADR), axei 3 (Calitatea vieții în zonele rurale și diversificarea economiei rurale) i-au fost alocate 2,5 miliarde de euro (aproape două miliarde din acestia fiind sume comunitare), iar axei 4 (LEADER) i-au fost alocate 235 milioane de euro (cu un cuantum al contribuției UE în valoarea de 188 de milioane).

Totodată, un miliard de euro (din care, 800 de milioane reprezentând fondurile comunitare) a fost distribuit pentru măsurile 511 (asistență tehnică) și 611 (plăți complementare directe), care completează schema financiară a PNDR 2007-2013. Alocările financiare prin intermediul acestor axe sunt defalcate, la rândul lor, pe măsuri distincte.

Tabel nr. 33. Lista măsurilor Programului Național de Dezvoltare Rurală 2007-2013

Axa prioritară	Măsuri de intervenție
Axa 1 „Îmbunătățirea competitivității sectoarelor agricol și forestier”	111 „Formare profesională, informare și difuzare de cunoștințe” 112 „Instalarea tinerilor fermieri” 121 „Modernizarea exploatațiilor agricole” 122 „Îmbunătățirea valorii economice a pădurii” 123 „Cresterea valorii adăugate a produselor agricole și forestiere” 125 „Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii legate de dezvoltarea și adaptarea agriculturii și silviculturii” 141 „Sprijinirea fermelor agricole de semi-subsistență” 142 „Înființarea grupurilor de producători” 143 „Furnizarea de servicii de consiliere și consultanță pentru agricultori”
Axa 2 „Îmbunătățirea mediului și a spațiului rural”	211 „Sprijin pentru zona montană defavorizată” 212 „Sprijin pentru zone defavorizate – altele decât zona montană” 214 „Plăți de agro-mediu” 221 „Prima împădurire a terenurilor agricole”
Axa 3 „Îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale și diversificarea economiei rurale”	312 „Sprijin pentru crearea și dezvoltarea de micro-întreprinderi” 313 „Încurajarea activităților turistice” 322 „Renovarea, dezvoltarea satelor, îmbunătățirea serviciilor de bază pentru economia și populația rurală și punerea în valoare a moștenirii rurale”
Axa 4 „Leader”	4.1 „Implementarea strategiilor de dezvoltare locală” 411 „Cresterea competitivității sectoarelor agricol și forestier” 412 „Îmbunătățirea mediului și a spațiului rural” 413 „Calitatea vieții și diversificarea economiei rurale” 4.21 „Implementarea proiectelor de cooperare” 4.31 „Funcționarea Grupurilor de Acțiune Locală, dobândirea de competențe și animarea teritoriului” 4.31.1 „Construcție parteneriate public-private” 4.31.2 „Funcționarea Grupurilor de Acțiune Locală dobândirea de competențe și animarea teritoriului”
	511 „Asistență tehnică” 611 „Plăți complementare directe”

Sursa: Programul Național de Dezvoltare Rurală 2007-2013, versiunea consolidată

Axa 1, are ca obiectiv general „cresterea competitivității sectoarelor agroalimentar și forestier”, urmărind pentru aceasta trei direcții de acțiune: îmbunătățirea competitivității fermelor (măsurile 121, 141, 112 și 113), dezvoltarea sectorului de prelucrare și procesare (măsurile 122, 123, 125, 142) și dezvoltarea resurselor umane active în cadrul sectoarelor de activitate agricol și forestier prin programe de formare profesională, informare și consiliere (măsurile 111, 143).

Obiectivul general al axei 2 vizează îmbunătățirea mediului și spațiului rural și se urmărește a fi atins prin: susținerea exploatării terenurilor în zonele defavorizate (măsurile 211 și 212), conservarea resurselor și ariilor naturale (măsura 214) și promovarea unui management eficient al suprafețelor împădurite (măsura 221).

Axa 3 are ca obiectiv „diversificarea economiei rurale și creșterea nivelului calității vieții la sate”. Pentru atingerea acestui deziderat sunt urmărite trei tipuri de ținte: „dezvoltarea sectorului nonagricol” (prin măsurile 312 și 313), „modernizarea infrastructurii rurale” (măsurile 322 și 313) și „dezvoltarea competențelor de organizare și management a spațiilor rurale în rândul actorilor implicați” (măsura 341).

În fine, axa 4 (LEADER) urmărește „îmbunătățirea guvernancei locale și promovarea potențialului endogen al spațiului rural”, fiind pusă în practică în vederea încurajării constituirii și funcționării grupurilor de inițiativă locală (GAL). Măsurile implementate prin intermediul LEADER promovează atingerea a două obiective strategice, și anume: „încurajarea potențialului endogen de dezvoltare al spațiilor rurale” (ce este vizat prin intermediul măsurilor 41 și 421) și „îmbunătățirea guvernancei locale” (obiectiv ce trebuie atins prin implementarea măsurilor 431.1 și 431.2).

Derularea măsurilor PNDR a presupus dezvoltarea unor organisme specializate și adoptarea unor proceduri clare în ceea ce privește depunerea, evaluarea, contractarea și implementarea măsurilor de sprijin. În România, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (MADR) reprezintă instituția responsabilă de implementarea PAC, în timp ce Agenția de Plăți și Intervenții în Agricultură (APIA) este autoritatea care gestionează plățile directe derulate prin pilonul I, iar Direcția Generală pentru Dezvoltare Rurală (DGDR) și Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit (APDRP) constituie cele două organisme ce au în atribuție gestionarea fondurilor destinate dezvoltării rurale (asa numitul pilon II al politicii agricole comune). La nivel teritorial, cele două agenții de plăți sunt reprezentate prin 41 de centre județene (în cazul APIA) și opt centre regionale și 41 de oficii județene (pentru APDRP). Sistemul extins de agenții și centre regionale și județene, precum și suprapunerile acestora pe anumite atribuții pot reprezenta surse de probleme în implementarea politicilor PAC. De altfel, în ciuda existenței unui sistem extins de instituții implicate în managementul fondurilor adresate sectorului agricol și dezvoltării rurale, evidențele empirice arată o hiperbirocratizare a deciziilor, care, în fapt, influențează negativ implementarea politicilor.

Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020

Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014 - 2020 este mai flexibil, mai consistent și mult mai targetat pe anumite domenii, potrivit celor care sunt în comitetul consultativ al programului. Potrivit reprezentanților MADR, fondurile disponibile fermierilor pentru următoarea perioadă financiară vor fi reduse în raport cu perioada 2007-2013.

Pe de-o parte, alocarea de care va beneficia România în următorul exercițiu financiar este mai mică, urmând să scadă de la 8,12 miliarde de euro în perioada 2007-2013 la 7,8 miliarde de euro în perioada 2014-2020. Pe de altă parte, cel puțin 30% din fondurile disponibile prin PNDR în următorul exercițiu financiar vor fi alocate măsurilor de agromediu.

Investițiile în ferme și în industria alimentară românească, dar și sprijinirea tinerilor în domeniul agricol reprezintă priorități în noul Program Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) 2014-2020, care va fi compus din 14 măsuri, cu zece mai puține decât actualul program.

Microcreditarea

Schemele care se adresează beneficiarilor măsurilor de investiții din PNDR nu îi sprijină însă și pe fermierii aflați în zona agriculturii de semi-subzistență și care au nevoie de resurse de finanțare a capitalului circulant, adică de credite cu valoare mai mică, pentru susținerea producției. În acest sens, microcreditarea reprezintă un domeniu care ar trebui susținut în perioada viitoare, întrucât acoperă un segment important, reprezentat de un număr ridicat de exploatații care nu primesc fonduri europene nerambursabile, dată fiind structura exploatațiilor agricole din județ.

Avantajele acestor credite sunt legate de sumele mici, fără garanții reale, de posibilitatea rambursării creditului în funcție de sezonabilitatea producției/afacerii, de rețeaua teritorială în extindere a instituțiilor de micro-finanțare. Instituțiile de micro-finanțare ar trebui să devină eligibile pentru a accesa, în parteneriat cu entitățile cărora li se adresează, fondurile europene destinate activităților de informare, consultanță privind planul de afaceri, asociere, certificare, comercializare în comun, promovare ș.a.

2. Analiza SWOT a sectorului agricol din județul Botoșani

2.1 Potențialul de dezvoltare

Un instrument extrem de util în analiza potențialului de dezvoltare a sectorului agricol al județului Botoșani îl reprezintă realizarea analizei SWOT a acestuia pe domeniile de analiză de la capitolul precedent. Analiza SWOT reprezintă o analiză a punctelor tari, a punctelor slabe, a oportunităților și a amenințărilor care a fost creată și utilizată de întreprinderi ca instrument de formulare a strategiilor. Acest instrument face posibilă analizarea rapidă a punctelor strategice cheie, precum și identificarea alternativelor strategice.

Astăzi, analiza SWOT este aplicată în cadrul analizei teritoriului și este utilizată ca instrument pentru facilitarea planificării în cadrul administrațiilor publice. Înainte de a începe o analiză SWOT este absolut necesară prezentarea unei descrieri a cadrului general a situației existente pentru ca în cadrul discuțiilor toți participanții să aibă o „bază comună”. Această etapă preliminară reprezintă un element fundamental din moment ce, de cele mai multe ori, persoanele active de la nivel comunității dispun de o informare asimetrică și au viziuni diferite asupra temelor de dezvoltare.

Analiza SWOT se bazează pe următoarele elemente: puncte tari, puncte slabe, oportunități și amenințări.

Ce înseamnă un punct tare pentru o comunitate? Aceasta este o întrebare fundamentală la care trebuie să se răspundă. Dintr-o analiză a indicatorilor comunității pot rezulta o întreagă gamă de puncte tari. Acestea pot fi „puncte tari-grele (hard)” și „puncte tari-ușoare (soft)”. Dacă, în mod normal, primele se identifică destul de repede, celelalte se conturează prin discuții ulterioare sau din activități de cercetare.

Al doilea parametru îl reprezintă punctele slabe. Aflate la polul opus față de punctele tari, acestea reprezintă slăbiciunile cadrului local. Și în cazul analizei punctelor slabe este posibil să facem distincția între „puncte slabe-grele” și „puncte slabe-ușoare”.

Al treilea parametru se referă la zona oportunităților. Acestea pot fi studiate și discutate doar dacă o alegere preliminară a fost proiectată. În acest stadiu, se impune o nouă descriere, mult mai clară persoanelor implicate. Ar putea exista probleme în cadrul analizei dacă punctele tari și oportunitățile se suprapun. Există o diferență clară între acești doi parametri. O regulă simplă, dar folositoare pentru o analiză SWOT corectă, este aceea de a verifica dacă există o distincție clară între punctele tari și oportunități.

Amenințările includ implicațiile negative ale măsurilor adoptate. Analiza oportunităților și a amenințărilor implică un melanj al efectelor interne și externe ale politicii. Efectele externe pot genera într-un fel amenințări.

În analiza SWOT nu există o corespondență exclusivă între puncte tari și oportunități, pe de o parte, și puncte slabe și amenințări pe de altă parte. Uneori, unele elemente de forță pot conduce la amenințări într-un scenariu „după politică”. Punctele tari și punctele slabe sunt concepte „stactice”, bazate pe parametrii descriptivi ai unei zone, într-o perioadă determinată de timp CEEA CE EXISTĂ.

Oportunitățile și amenințările au în vedere viitorul și se referă la alegerile pe care le au de făcut persoanele implicate în procesul de planificare CEEA CE VA FI.

Cel mai puternic mesaj transmis de analiza SWOT este acela că, indiferent de acțiunile stabilite, procesul decizional ar trebui să includă următoarele elemente:

- construiește pe Punctele Tari
- elimină Punctele Slabe;
- exploatează Oportunitățile;
- îndepărtează Amenințările.

2.2 Analiza SWOT

Puncte Tari	Puncte Slabe
• Două treimi din suprafața județului este reprezentată de terenuri arabile pretabile producției de: cereale, cartofi, sfeclă, porumb etc. • Există resurse umane calificate în domeniu • Teren cu fertilitate naturală ridicată (cernoziom) • Tradiție în toate ramurile agricole • Există potențial pentru piscicultură (județul se află pe locul II în țară ca suprafață de luciu de apă) • Material săditor de calitate disponibil pentru producători • Există potențial pentru practicarea agriculturii ecologice • Există potențial pentru culturi energetice • Apariția unor noi activități agricole (diversificarea ofertei - apicultură, helicultură, plante medicinale, etc.) • Existența unor modele de bună practică pentru dezvoltare durabilă • Zone cu complexitate mare de resurse naturale • Efectivul de animale raportat la terenul agricol este peste media pe țară • Surse importante de venituri prin exploatarea pădurilor și a fondului cinegetic • 14,37% din suprafața agricolă totală o reprezintă pădurile și terenurile cu vegetație forestieră • Surse suplimentare de venituri (fructe de pădure, ciuperci, turism) • Rețeaua de drumuri forestiere deservește și comunitățile rurale • Potențial de dezvoltare a agroturismului • Resurse umane disponibile în mediul rural • Există unități de procesare a cărnii și a	• Infrastructura în mediul rural este deficitară, investițiile în mediul rural nefiind atractive • Dezechilibru între numărul absolvenților instituțiilor de specialitate și al locurilor de muncă disponibile în sectoare specializate agricole • Formele asociative în agricultură încă sunt slab dezvoltate • Canale de comunicare deficitare pentru diseminarea informațiilor cu caracter agricol micilor producători • Incapacitatea formelor asociative ale producătorilor de a proteja și promova interesele fermierilor individuali • Preturi de achiziție foarte mici pentru produsele agricole, pe fondul lipsei de organizare a producătorilor • Resursele financiare ale fermierilor sunt foarte mici, insuficiente pentru investiții • Ponderea mare a agriculturii de subzistență • Calitate slabă a șeptelului, ca urmare a deprecierei constante a fondului genetic • Creșterea suprafețelor terenurilor degradate (alunecări de teren, etc.) • Grad mare de îmbătrânire a populației rurale • Lipsa culturilor alternative și monocultura vegetală • Pierderea unor însemnate suprafețe de pajiști • Productivitatea scăzută în agricultură cauzată de fărâmițarea terenurilor aflate în proprietatea privată, irigații necorespunzătoare, unități de producție mici • Renunțarea la culturile de plante medicinale și tehnice • Slaba diversificare a serviciilor agro-turistice • Lipsa colaborării cu operatorii de turism

produselor lactate

- Accesul crescut al populației din mediul rural la telecomunicații moderne (telefonie mobilă, internet, TV cablu, etc.)

- Lipsa locurilor de muncă pentru cei de vârstă mijlocie și mare

- Investiții reduse în diversificarea economiei rurale

- Numărul scăzut de IMM-uri în mediul rural

- Nivel scăzut al educației în mediul rural

- Lipsa inițiativelor de a realiza afaceri în domeniul producției, dificultăți în finanțarea IMM-urilor și tendința de dezvoltare a micilor întreprinderi, în special în sectorul comercial

- Aport redus de capital străin în capitalul social al IMM-urilor

Oportunități

- Programe de finanțare ale UE și guvernamentale disponibile pentru producătorii agricoli

- Facilități și subvenții acordate formelor asociative în agricultură pentru producție

- Posibilitatea practicării unei agriculturi ecologice, cu profituri ridicate

- Existența unor asociații regionale în domenii specifice care susțin interesele producătorilor

- Existența fondurilor pentru piscicultură și acvacultură

- Existența fondurilor pentru împăduriri

- Apariția unor fonduri pentru dezvoltarea gospodăriilor mici

- Încurajarea asocierilor dintre fermieri în scopul înființării de ferme agricole mari

- Interesul crescut în agroturism

- Cererea la export de produse agricole ecologice

- Regimul silvic are efecte favorabile asupra mediului

- Valorificarea terenurilor agricole degradate și nevaloroase

- Existența programelor comunitare de susținere a investițiilor în domeniul protecției mediului, reabilitarea și extinderea căilor de comunicații, a sistemelor de alimentare, canalizare și epurare și de management al deșeurilor

- Posibilități de dezvoltare a turismului prin reglementări privind scutirea de impozite și

Amenințări

- Migrarea persoanelor calificate din cauza disparităților între județul Botoșani și ale județelor țării care practică o agricultură performantă

- Dispariția unor produse și unități de prelucrare ca urmare a cerințelor impuse de Uniunea Europeană

- Lipsa ofertei locurilor de muncă din mediul rural

- Migrația populației tinere către zonele urbane

- Lipsa unor facilități pentru localnici de a nu părăsi zona

- Condiții dificile de viață în zonele agricole rurale

- Necunoașterea legislației în domeniul agriculturii

- Posibilitățile reduse de angajare în mediul rural în alte sectoare decât agricultura

- Distrugerea patrimoniului privat prin nerespectarea reglementărilor existente

- Necesitatea unei corelări între planurile de dezvoltare din silvicultură și agricultură

- Lipsa de încredere a locuitorilor din mediul rural pentru realizarea activităților industriale

- Interesul scăzut al investitorilor pentru mediul rural

- Perspectiva modificărilor legislative privind regimul proprietății asupra terenurilor agricole

- Gradul ridicat de sărăcie al populației județului

- Îmbătrânirea populației influențată, în mod deosebit, de scăderea natalității, cauzată de scăderea nivelului de trai

creditare avantajoasă a celor care investesc în amenajări agroturistice

- Aplicarea programelor de dezvoltare prin încurajarea inițiativelor locale și a investițiilor
- implementarea Programului de modernizare a frontierelor de stat, la standardele Uniunii Europene, în punctele de trecere Stînca, Rădăuți Prut și Racovăț

- Apariția și multiplicarea unor calamități naturale (inundații, uscarea pădurilor, alunecări de teren masive) datorită nealocării de fonduri pentru lucrări de îmbunătățiri funciare și gospodărirea apelor
- Menținerea unor suprafețe agricole mari, necultivate
- Lipsa de interes în mediul rural pentru programele cu finanțare nerambursabilă din partea Uniunii Europene, în vederea dezvoltării rurale durabile

3. Cercetare primară a sectorului agricol din județul Botoșani

Scopul cercetării prin sondaj este de a identifica greutățile întâmpinate de producătorii agricoli din județul Botoșani, atât în promovarea și distribuția propriilor produse, cât și în inițierea și dezvoltarea unor relații de parteneriat cu mediul de afaceri din Republica Moldova și Ucraina, alături de informarea cu privire la oportunitățile transfrontaliere din domeniul agricol.

Pentru realizarea scopului cercetării s-a utilizat o metodă specifică cercetărilor directe de marketing de tip cantitativ – sondajul, o cercetare selectivă, folosind chestionarul administrat atât prin întâlniri direct, cât și electronic, ca instrument de culegere a informațiilor.

Cercetarea selectivă de tip sondaj este una dintre cele mai frecvent aplicate metode în domeniul cercetărilor de marketing. Sondajul oferă factorilor decizionali posibilitatea de a identifica soluții pentru problemele cu care se confruntă sau pentru valorificarea oportunităților existente. Aparent nimic mai simplu decât adresarea unor întrebări cuprinse într-un chestionar, sondajul înseamnă o adevărată provocare în privința asigurării unui grad ridicat de acuratețe, relevanță și reprezentativitate a datelor.

Sondajul este o metodă de cercetare care se detașează net din ansamblul metodelor de culegere a datelor pe care le au la dispoziție cercetătorii de marketing. Particularitățile sondajului sunt următoarele:

- *comunicarea cu respondentul.* Culegerea datelor presupune comunicarea cu respondentul. Această comunicare are loc verbal, în scris sau prin intermediul calculatorului. Astfel, sondajul se deosebește de metode cum sunt investigarea surselor secundare și observarea.
- *reprezentativitatea eșantionului.* Sondajul este o cercetare selectivă, deoarece se desfășoară pe un eșantion extras din populația studiată. Majoritatea sondajelor presupun studierea unui număr mare de cazuri reprezentative. Eșantionul folosit cu ocazia unui sondaj trebuie să fie reprezentativ pentru colectivitatea țintă, care este analizată. În acest fel, informațiile rezultate pot fi extinse la nivelul populației țintă.
- *caracterul preponderent descriptiv.* În majoritatea cazurilor, sondajele se încadrează în categoria cercetărilor descriptive, deoarece sunt focalizate asupra scopului de descriere a caracteristicilor unui anumit fenomen de marketing.

Caracterul descriptiv este susținut de următoarele aspecte:

- (a) fundamentarea cercetării pe baza unor informații prealabile despre fenomenul respectiv, obținute printr-o cercetare exploratorie preliminară;
- (b) definirea cu precizie a problemei decizionale și a scopului cercetării;
- (c) precizarea clară a nevoilor de informații, prin intermediul listei de obiective ale cercetării;
- (d) definirea clară a coordonatelor cercetării, în ceea ce privește unitatea de sondaj, locul, timpul și modul de desfășurare a cercetării;
- (e) caracterul structurat al cercetării.

Utilizarea sintagmei caracter preponderent descriptiv subliniază totodată faptul că, în funcție de problema decizională și scopul cercetării, o serie de obiective ale sondajului pot avea un caracter exploratoriu sau cauzal. În lista de obiective ale unei cercetări de tip sondaj, unele obiective pot fi

astfel concepute încât să permită obținerea unor informații exploratorii, respectiv să faciliteze mai buna cunoaștere a fenomenului investigat. În alte situații, unele dintre obiectivele cercetării selective urmăresc studierea relațiilor cauză-efect dintre anumite variabile de marketing.

- *caracterul preponderent cantitativ.* Majoritatea obiectivelor sondajelor vizează cuantificarea datelor, în vederea proiectării lor ulterioare, la nivelul populației țintă. Gama informațiilor ce pot fi obținute cu ajutorul unui sondaj este diversă. Să considerăm exemplul unui sondaj care are ca scop studierea preferințelor, nevoilor, motivațiilor și satisfacțiilor oferite de produsele și serviciile cercetate, studierea comportamentului de cumpărare și consum de produse și servicii. Sondajul oferă informații referitoare la cine cumpără produsele, ce cumpără, cum cumpără, principalele criterii de selecție a produselor și a punctelor de vânzare, în procesul de cumpărare, de unde cumpără, când cumpără, de ce cumpără, etc.

Frecvența mare a cercetărilor selective de tip sondaj, în ansamblul cercetărilor de marketing, este justificată de avantajele specifice ale metodei. Principalele avantaje ale metodei sondajului sunt următoarele:

- obținerea de informații despre motivele, atitudinile și preferințele membrilor unui grup țintă;
- flexibilitatea comunicării verbale sau scrise cu respondenții;
- posibilitatea utilizării de mijloace vizuale, produse, ambalaje;
- investigarea influenței anumitor variabile independente, cum sunt vârsta, veniturile, ocupațiile, profesiile, sexul sau mediul;
- posibilitatea de a prezice comportamentul viitor al unității de sondaj/cercetare.

Cei ce apelează la sondaj ca metodă de culegere de date primare trebuie să fie conștienți de dezavantajele sale. Cercetarea se bazează doar pe declarațiile respondenților, ceea ce poate genera o serie de erori sistematice. Respondenții pot să denatureze în mod inconștient sau deliberat, informațiile ce descriu realitatea. Totodată, pot surveni o serie de erori sistematice în ce privește, de exemplu: eșantionarea, formularea întrebărilor, culegerea datelor de operatori de interviu, prelucrarea și analiza informațiilor. Utilitatea pentru decident a unui sondaj afectat de o eroare totală semnificativă este limitată.

În esență, sondajul este o metodă de culegere de date primare, pe baza unui chestionar administrat unui eșantion reprezentativ de respondenți. Includerea sondajului în categoria metodelor de obținere a datelor primare se întemeiază pe faptul că permite culegerea de date în mod special pentru abordarea unei anumite probleme decizionale, a unui anumit proiect de cercetare.

3.1 Metodologia utilizată

A. Alegerea surselor de informații

Având în vedere obiectivele definite, alegerea sursei de informații a avut la bază următoarele criterii:

- județul unde întreprinderea este înregistrată (obligatoriu Botoșani);
- domeniul de activitate a întreprinderii în raport cu cerințele proiectului (obligatoriu agricol);
- mărimea (număr de angajați/cifra de afaceri) cu scopul asigurării unei reprezentări echilibrate în cadrul eșantionului a tuturor tipurilor de întreprinderi: micro, mici, mijlocii și mari

Sursa specifică de informație a constituit-o reprezentantul legal al întreprinderii, indiferent de genul, vârsta sau domiciliul său.

B. Definirea colectivității de selecție și identificarea unităților supuse investigației

În cazul cercetării directe, unitatea de cercetare corespunde cu unitatea de observare și este constituită din întreprinderi, toate obiectivele formulate, vizând identificarea principalelor caracteristici economice ale acestora.

C. Stabilirea mărimii eșantionului și structura sa

În ceea ce privește mărimea eșantionului, acesta a fost stabilit la 100 de întreprinderi.

4. Proiectarea chestionarului

Instrumentul de culegere a informațiilor este chestionarul. Modelul de chestionar proiectat și administrat este prezentat în Anexa 3. Pentru culegerea datelor s-a utilizat, ca metodă de culegere a informațiilor, cercetarea directă. În acest caz informațiile au fost culese direct de la purtătorii lor prin intermediul operatorilor de interviu și electronic.

Colectivitatea, la care se referă informațiile, este formată din totalitatea participanților definit în grupul țintă. Chestionarul prezent în Anexa 3 a fost proiectat și pe o platformă online. Informațiile solicitate prin intermediul chestionarului sunt atât factuale, cât și de opinie. Întrebările formulate sunt închise, dihotomice, multihotomice și mixte, acestea din urmă dând posibilitatea respondentului de a oferi un răspuns corect, în cazul în care variantele menționate în chestionar nu au fost satisfăcătoare pentru acesta.

Chestionarul elaborat a fost testat pilot pe un eșantion de 10 de respondenți pentru a depista din timp problemele legate de interpretarea greșită sau neînțelegerea anumitor aspecte, de omiterea anumitor situații particulare și pentru aducerea îmbunătățirilor necesare.

5. Selectarea modalităților de culegere și sistematizare a informațiilor

Pentru realizarea scopului și, implicit, a obiectivelor cercetării, în culegerea informațiilor s-a optat pentru două modalități de cercetare: analiza surselor de date secundare și sondajul. În prealabil, au fost identificate și analizate informațiile ce au legătură cu problematica investigată, existente în interiorul entităților cercetate, precum și informațiile obținute din mass-media sau din cadrul

diferitelor site-uri de profil pentru familiarizarea cu temele cercetate. În alegerea surselor de date secundare s-a ținut cont de natura acestora, sub aspectul credibilității și încrederii.

Pentru sistematizarea informațiilor pe baza modelului de chestionar s-au definitivat instrucțiunile de completare, instruirea operatorilor de interviu, modul de codificare a întrebărilor, criteriile de verificare logică și sintactică a datelor ce se vor prelua din chestionare, prelucrarea inițială, grilele de corelații, modelele de tabele și de grafice ce vor permite culegerea și interpretarea informațiilor obținute din cercetare.

De asemenea, în etapa de selectare a modalității de culegere și sistematizare a informațiilor au fost definite variabile conceptuale și operaționale care fac obiectul cercetării și au fost determinate relațiile dintre acestea, identificându-se, astfel, variabilele dependente și independente.

6. Recoltarea informațiilor

Perioada în care au fost culese datele a fost 25 septembrie - 9 octombrie 2014, acestea fiind recoltate de la reprezentanții întreprinderilor din grupul țintă.

7. Prelucrarea informațiilor

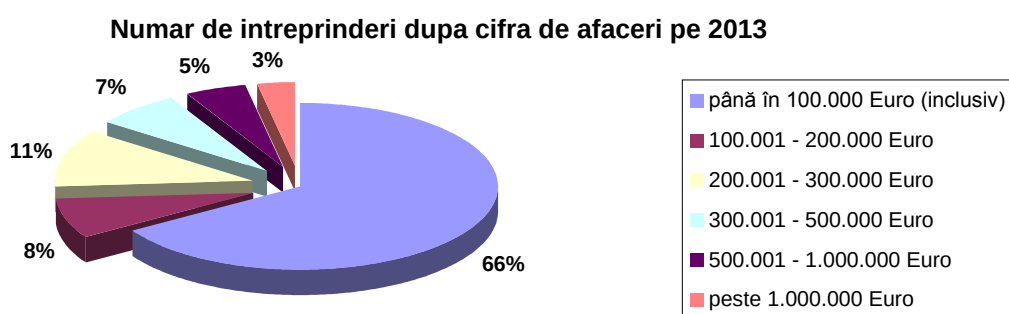
Operația de prelucrare a constat în editarea, codificarea și tabularea datelor obținute în etapa anterioară. Editarea a vizat verificarea și rectificarea erorilor (acolo unde este posibil) sau eliminarea instrumentelor de culegere a datelor care au fost afectate de erori grave.

După editarea datelor s-a procedat la codificarea și tabularea lor, respectiv, la sistematizarea și centralizarea cu ajutorul tabelelor, după care, s-a procedat la analiza datelor în conformitate cu scopul și obiectivele cercetării și în funcție de tipul de scală pe care au fost măsurate variabilele înregistrate

3.2 Analiza și interpretarea informațiilor

Răspunsurile oferite la întrebările din *Secțiunea 6 - Date de identificare* arată că întreprinderile care au răspuns la chestionar sunt în majoritate cu capital social privat și românesc. În ceea ce privește mărimea acestora, predomină întreprinderile mici (66%), care au la nivelul anului 2013 o cifră de afaceri mai mică de 100.000 Euro.

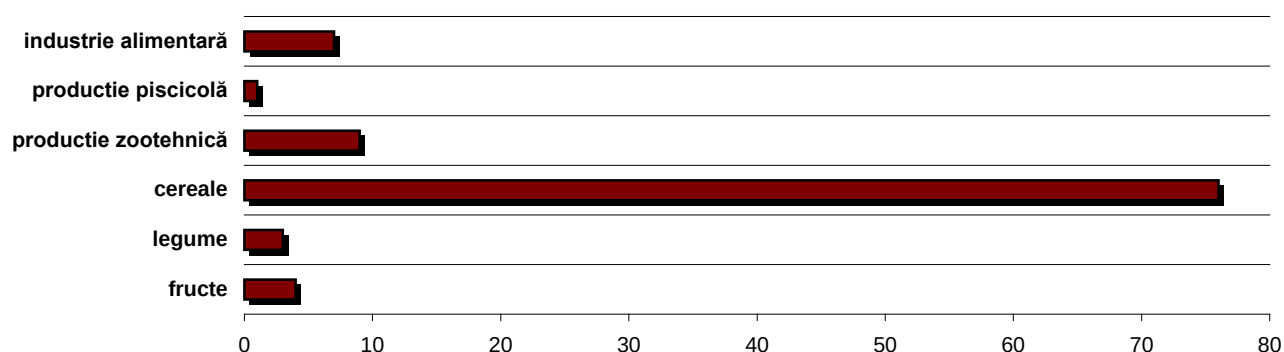
Cifra de afaceri la nivelul anului 2013	Număr întreprinderi
până în 100.000 Euro (inclusiv)	66
100.001 - 200.000 Euro	8
200.001 - 300.000 Euro	11
300.001 - 500.000 Euro	7
500.001 - 1.000.000 Euro	5
peste 1.000.000 Euro	3
Total	100

În ceea ce privește categoriile de produse cu care întreprinderile lucrează, răspunsurile primite la întrebarea nr. 1 arată că cea mai mare parte a acestora își desfășoară activitatea în domeniul producției de cereale. Acest lucru confirmă concluziile expuse la capitolul 1.2, respectiv faptul că cea mai mare parte a suprafeței disponibile a terenului agricol este repartizată culturii cerealelor, în dauna altor categorii de produse agricole.

Categoriile de produse cu care lucrează	Număr întreprinderi
fructe	4
legume	3
cereale	76
horticultură	0
producție zootehnică	9
apicultură	0
producție piscicolă	1
preparate pentru animale	0
producție silvică	0
industrie alimentară	7
Total	100

Numar de intreprinderi dupa categoriile de produse cu care lucreaza

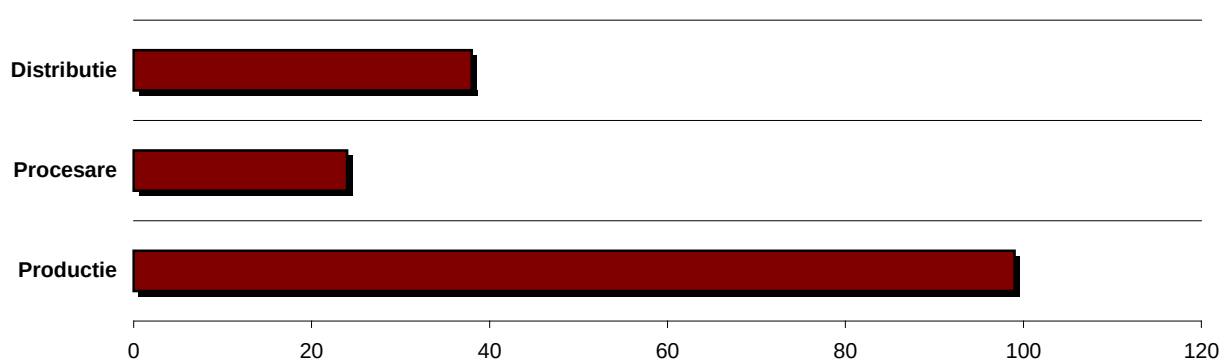

De asemenea, tot întrebarea nr. 1 relevă și tipul de activitate care implică aceste produse (producție, procesare și/sau distribuție). După cum se poate observa, există un procent extrem de redus de întreprinderi (24%) care procesează producția agricolă obținută. În schimb, numărul întreprinderilor care desfășoară activități de distribuție a producției agricole obținute este mai ridicat (38%).

Număr întreprinderi, după tipul de activitate

Producție	Procesare	Distribuție
99	24	38

Numar de intreprinderi dupa tipul de activitate

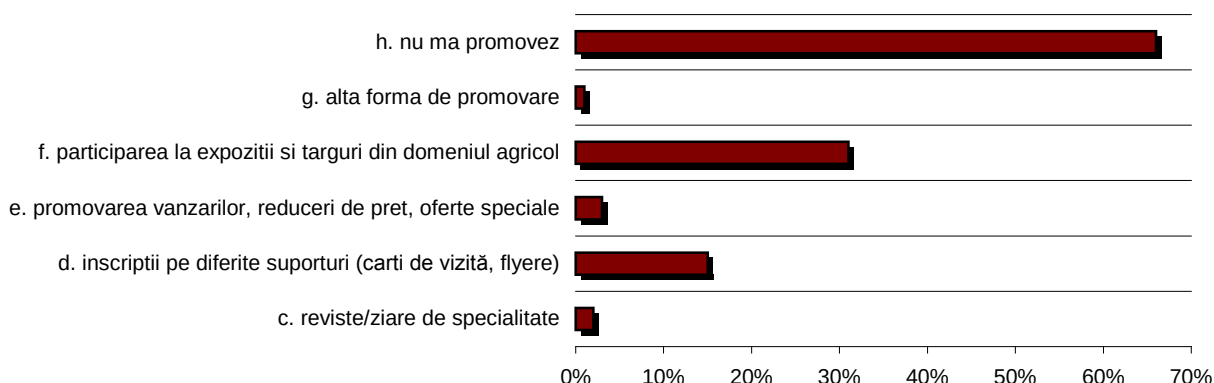
Întrebarea nr. 2 a avut în vedere categoriile de utilaje deținute de întreprinderile respondente. Răspunsurile primite sunt sintetizate în tabelul de mai jos și se corelează cu datele statistice prezentate la capitolul 1.6 Parcul de tractoare și mașini agricole, indicând faptul că în cea ce privește bază tehnico-materială, județul Botoșani prezintă o dotare bună cu tractoare și mașini agricole.

Categorii de utilaje deținute	Pondere în total respondenți
Masini si utilaje pentru prelucrarea solului	64%
Tractoare agricole	66%
Masini pentru administrarea ingrasamintelor	11%
Aparate si dispozitive pentru tratarea culturilor (stropit, prafuit)	77%
Utilaje si instalatii pentru irigatii	13%
Masini pentru recoltat, treierat, curatat, sortat si tratat seminte, adunat si balotat fan si paie	46%
Masini si echipamente pentru lucrarea si cultivarea pamantului	58%
Masini, instalatii si utilaje pentru zootehnie	11%
Masini, instalatii si utilaje pentru adaptatul, distribuirea hranei animalelor si evacuarea gunoiului	7%
Masini, instalatii si utilaje pentru recoltarea produselor animale	9%
Masini, instalatii si utilaje pentru prepararea hranei animalelor	7%
Masini, instalatii si utilaje pentru incubatii si pentru avicultura	0%
Masini, instalatii si utilaje pentru apicultura	0%
Masini, instalatii si utilaje pentru legumicultura, viticultura si pomicultura.	7%
Masini, instalatii si utilaje pentru producerea biogazului	0%
Unelte, dispozitive si instrumente folosite in agricultura	30%
Alte masini, utilaje	9%

Întrebarea nr. 3 se referă la formele de promovare, pe care respondenții le folosesc la momentul actual pentru a avea succes pe piața de produse agricole. Așa cum se poate observa și din tabelul și graficul de mai jos, cea mai mare parte a întreprinderilor din domeniul agricol nu realizează niciun fel de activitate de promovare, iar cele care totuși încearcă ceva în acest sens preferă participarea la expozițiile și târgurile specifice.

Formă de promovare	Pondere în total respondenți
a. spoturi TV	0%
b. spoturi radio	0%
c. reviste/ziare de specialitate	2%
d. inscripții pe diferite suporturi (cărți de vizită, flyere)	15%
e. promovarea vânzărilor, reduceri de preț, oferte speciale	3%
f. participarea la expoziții și târguri din domeniul agricol	31%
g. altă formă de promovare	1%
h. nu mă promovez	66%

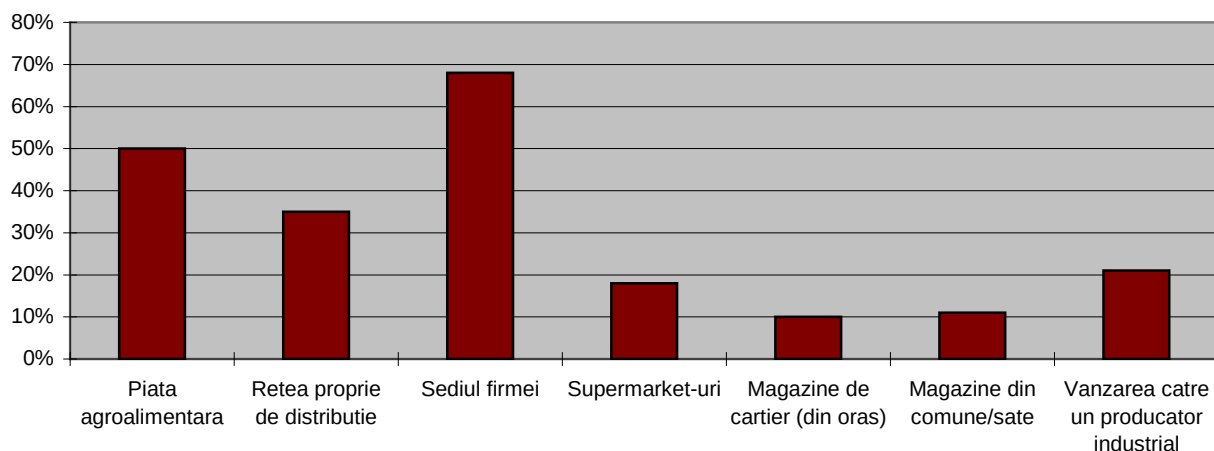
Pondere forma de promovare in total respondenti

Întrebarea nr. 4 a luat în considerare canalele de distribuție pe care întreprinderile intervievate le folosesc pentru valorificarea producției proprii. Cea mai mare parte a întreprinderilor (68%) își comercializează producția direct la propriu sediu. Doar jumătate (50%) ajung cu marfa la piața agroalimentară, în timp ce o pondere redusă (18%) o distribuie către supermarket-uri, fapt ce explică absența produselor agricole de proveniență locală din marile lanțuri de supermarketuri.

Canale de distribuție	Pondere în total respondenți
Piață agroalimentară	50%
Rețea proprie de distribuție	35%
Sediul firmei	68%
Supermarket-uri	18%
Magazine de cartier (din oraș)	10%
Magazine din comune/sate	11%
Vânzarea către un producător industrial	21%
Alt canal	0%

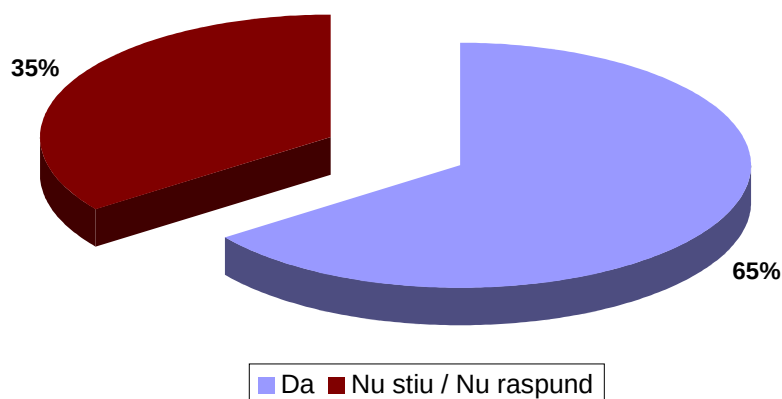
Pondere canale de distribuție în total respondenți

La întrebarea nr. 5 reprezentanții întreprinderilor incluse în sondaj au fost chestionați cu privire la oportunitatea unui parteneriat cu o firmă din Republica Moldova și/sau Ucraina. Într-o proporție semnificativă, răspunsurile au fost afirmative.

Favorabil pentru un parteneriat cu o firmă din Republica Moldova și/sau Ucraina	Pondere în total respondenți
Da	65%
Nu știu / Nu răspund	35%

Favorabil pentru un parteneriat cu o firmă din Republica Moldova și/sau Ucraina

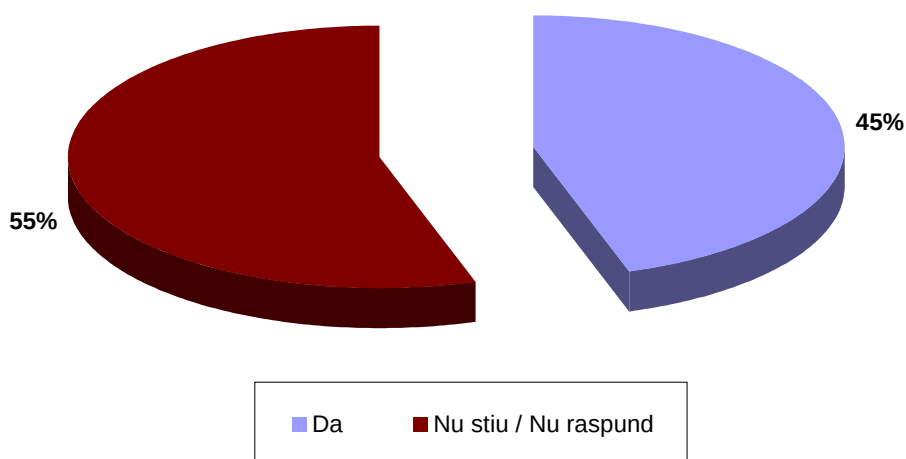

Problema relațiilor comerciale cu Republica Moldova și/sau Ucraina a fost continuată de întrebarea nr. 6, unde respondenții au dat detalii privind contractele semnate la momentul actual cu întreprinderi din Republica Moldova, Ucraina sau alte țări. Răspunsurile au fost negative în totalitate, un singur respondent indicând existența unor relații de colaborare cu alte țări (Bulgaria).

La întrebarea nr. 7, întreprinderile au fost solicitate să dezvăluie dacă pe parcursul următorului an intenționează să dezvolte parteneriate cu firme din Republica Moldova și Ucraina. Surprinzător, un procent semnificativ mai mic de respondenți au în vedere o astfel de inițiativă - doar 45% față de cei 65% care considerau oportună încheierea unui parteneriat cu o firmă din Republica Moldova și/sau Ucraina, la întrebarea nr. 5

Intenționează pe parcursul următorului an să dezvolte parteneriate cu firme din Republica Moldova și Ucraina	Pondere în total respondenți
Da	45%
Nu știu / Nu răspund	55%

Intenționează pe parcursul următorului an să dezvolte parteneriate cu firme din Republica Moldova și Ucraina

Motivele celor care nu știu sau nu răspund la această întrebare sunt analizate prin întrebarea nr. 8. Principalele cauze care împiedică respondenții să ia în considerare un posibil parteneriat sunt taxele vamale (menționate de 41% din respondenți) și legislația din România referitoare la parteneriatele externe (menționate de 32% din respondenți). Un factor negativ important este și lipsa informațiilor privind potențialii parteneri, menționată în 25% din răspunsuri.

Motive în calea unui posibil parteneriat	Pondere în total respondenți
Lipsa informațiilor privind potențialii parteneri	25%
Taxele vamale	41%
Legislația din România referitoare la parteneriatele externe	32%
Legislația din Republica Moldova/Ucraina referitoare la parteneriatele externe	1%
Alte motive	0%
Nu știu / Nu răspund	15%

Situația actuală și potențialul de dezvoltare a sectorului agricol din județul Botoșani, România

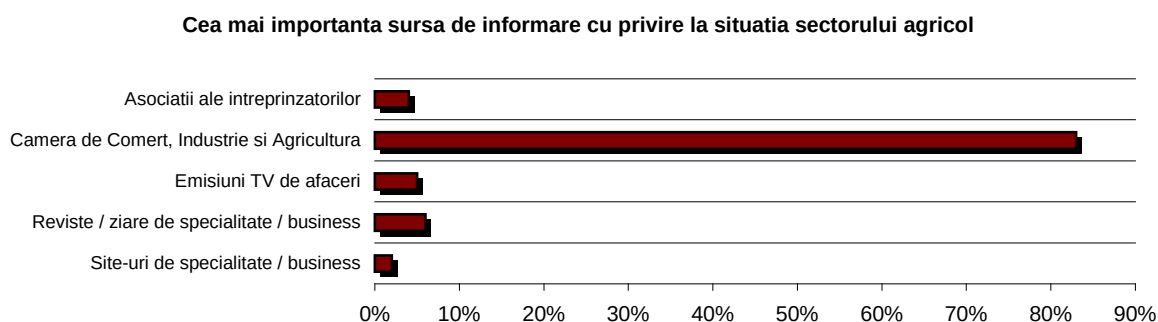
La întrebarea nr. 9 respondenții au menționat ce surse de informare se folosesc în propria firmă pentru informarea cu privire la situația sectorului agricol.

Surse de informare cu privire la situația sectorului agricol	Pondere în total respondenți
Site-uri de specialitate/business	32%
Forum-uri dedicate mediului de afaceri din țară	7%
Forum-uri dedicate mediului de afaceri din străinătate	2%
Reviste/ziare de specialitate/business	14%
Emisiuni TV de afaceri	33%
Conferințe/congrese	2%
Studii privind mediul de afaceri	13%
Camera de Comerț, Industrie și Agricultură	98%
Asociații ale întreprinzătorilor	43%
Altele	0%

Răspunsurile primite arată că principala sursă de informare o constituie Camera de Comerț, Industrie și Agricultură, urmată de diferite asociații ale întreprinzătorilor (43%), emisiunile TV de afaceri (33%) și site-uri de specialitate/business (32%).

În plus, întrebarea nr. 9 a solicitat și desemnarea celei mai importante surse de informare. Deloc surprinzător, Camera de Comerț, Industrie și Agricultură se află și la acest capitol pe prima poziție, urmată la mare distanță de revistele/ziarele de specialitate/business, de emisiunile TV de afaceri, asociații ale întreprinzătorilor și site-urile de specialitate/business.

Cea mai importantă sursă de informare cu privire la situația sectorului agricol	Pondere în total respondenți
Site-uri de specialitate / business	2%
Reviste / ziare de specialitate / business	6%
Emisiuni TV de afaceri	5%
Camera de Comerț, Industrie și Agricultură	83%
Asociații ale întreprinzătorilor	4%

După modalitățile de informare privind sectorul agricol, chestionarul a analizat și sursele de informare ale firmelor din județul Botoșani cu privire la potențialii parteneri din Republica Moldova și Ucraina - prin intermediul întrebării nr. 10.

Sursele de informare cu privire la potențialii parteneri din Republica Moldova și Ucraina	Pondere în total respondenți
De la Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Botoșani	76%
De la Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova	3%
De la Camerele de Comerț și Industrie din Ucraina	4%
De la asociații ale întreprinzătorilor în domeniul meu de activitate	71%
De la parteneri de afaceri	72%
Din alte surse	1%

Astfel, sursele preferate de informații cu privire la potențialii parteneri din Republica Moldova și Ucraina sunt Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Botoșani (76%), partenerii de afaceri (72%) și diferitele asociații ale întreprinzătorilor din domeniu (71%), în dauna Camerelor de Comerț și Industrie din Ucraina și Republica Moldova, care obțin procentaje semnificativ mai mici.

Între toate aceste surse, cea considerată cea mai importantă și în același timp cea pe care respondenții o văd ca fiind cea mai credibilă este Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Botoșani. Aceste date rezultă tot din analiza răspunsurilor la întrebarea nr. 10, așa cum se poate observa din tabelul de mai jos.

Sursele de informare cu privire la potențialii parteneri din Republica Moldova și Ucraina	Cea mai importantă sursă (% în total răspunsuri)	Cea mai credibilă sursă (% în total răspunsuri)
De la Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Botoșani	34%	48%
De la Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova	-	3%
De la Camerele de Comerț și Industrie din Ucraina	-	4%
De la asociații ale întreprinzătorilor în domeniul meu de activitate	22%	11%
De la parteneri de afaceri	44%	29%
Din alte surse	-	5%

Prin întrebarea nr. 11 a fost analizat eventualul aport propriu pe care respondentul este dispus / capabil să-l ofere pentru un proiect de investiție transfrontalier. Răspunsurile primite au arătat că doar 8% dintre respondenți sunt dispuși și/sau capabili să aducă o contribuție la un proiect de investiție transfrontalier sub forma unor active din cadrul propriei întreprinderi.

Respondenți dispuși / capabili să pună la dispoziție diferite active pentru un proiect de investiție transfrontalier	Pondere în total respondenți
Nu sunt interesați de proiectele transfrontaliere	41%
Nu au ce pune la dispoziție pentru un proiect transfrontalier	51%
Am putea pune la dispoziție o serie de active	8%

Astfel, răspunsurile pozitive la această întrebare au menționat ca aport:

- teren arabil de 2000 mp în comuna Vorona
- pășune de 4500 mp în comuna Frumușica
- teren arabil și pășune de 7000 mp în comuna Cristinești
- teren arabil și pășune de 3000 mp în satul Broscăuți
- teren arabil de 5000 mp în comuna George Enescu
- teren arabil și pășune de 5000 mp în comuna Curtești
- teren arabil și pășune de 4000 mp în comuna Mihai Eminescu
- teren arabil de 10.000 mp în comuna Curtești

La întrebarea nr. 12, respondenții au indicat aproape în unanimitate (98%) că implicarea Camerei de Comerț Industrie și Agricultură Botoșani poate facilita dezvoltarea parteneriatelor între firmele din România, cu cele din Republica Moldova și cu cele din Ucraina.

În ceea ce privește modalitatea concretă prin care acest lucru se poate face, un ajutor important îl oferă răspunsurile la întrebarea nr. 13. Astfel, organizarea unor întâlniri și seminarii cu reprezentanți sectorului agricol din cele 3 țări este considerată ca mai utilă modalitate de sprijinire a parteneriatelor. Scoruri semnificativ ridicate de peste 90% se înregistrează și în ceea ce privește punerea la dispoziția firmelor din Republica Moldova și Ucraina a unor baze de date cu firme din România, alături de transmiterea periodică de informații cu privire la sectorul agricol.

Activități ale Camerei de Comerț pentru a facilita dezvoltarea parteneriatelor între firmele din România, Republica Moldova și Ucraina	Considerată utilă și foarte utilă de către % din total respondenți
Organizarea unor întâlniri și seminarii cu reprezentanți sectorului agricol din cele 3 țări	95%
Punerea la dispoziția firmelor din România a unor baze de date cu firma din Republica Moldova și Ucraina	72%
Punerea la dispoziția firmelor din Republica Moldova și Ucraina a unor baze de date cu firme din România	91%
Transmiterea periodică de informații cu privire la sectorul agricol	90%
Altele	0%

În fine, la întrebarea nr. 14 prin care sunt cerute propuneri de proiecte pentru dezvoltarea sectorului agricol transfrontalier, cele mai multe răspunsuri vizează dezvoltarea infrastructurii, apreciată ca fiind deficitară atât în județ, cât și la nivel transfrontalier.

3.3 Concluzii

Răspunsurile oferite la întrebările din chestionar relevă o serie de aspecte critice privind sectorul agricol din județul Botoșani:

- în județ există un procent extrem de redus de întreprinderi (24%) care procesează producția agricolă obținută
- cea mai mare parte a întreprinderilor din domeniul agricol nu realizează niciun fel de activitate de promovare, iar cele care totuși încearcă ceva în acest sens preferă participarea la expozițiile și târgurile specifice
- cea mai mare parte a întreprinderilor din județ își comercializează producția direct la propriu sediu. Doar jumătate ajung cu marfa la piața agroalimentară, în timp ce o pondere redusă o distribuie către supermarket-uri, fapt ce explică absența produselor agricole de proveniență locală din marile lanțuri de hypermarketuri.
- reprezentanții întreprinderilor incluse în sondaj consideră într-o proporție semnificativă ca fiind oportun un parteneriat cu o firmă din Republica Moldova și/sau Ucraina, deși în acest moment niciunul nu are astfel de contracte în derulare
- principalele cauze care împiedică respondenții să ia în considerare un posibil parteneriat cu firme din Republica Moldova și Ucraina sunt taxele vamale, legislația din România referitoare la parteneriatele externe, dar și lipsa informațiilor privind potențialii parteneri
- Camera de Comerț, Industrie și Agricultură Botoșani reprezintă sursa preferată de informații cu privire la potențialii parteneri din Republica Moldova și Ucraina, fiind considerată cea mai importantă și în același timp cea mai credibilă
- respondenții au indicat aproape în unanimitate că implicarea Camerei de Comerț Industrie și Agricultură Botoșani poate facilita dezvoltarea parteneriatelor între firmele din România, cu cele din Republica Moldova și cu cele din Ucraina
- în ceea ce privește modalitatea concretă prin care acest lucru se poate face, organizarea unor întâlniri și seminarii cu reprezentanți sectorului agricol din cele 3 țări este considerată ca mai utilă modalitate de sprijinire a parteneriatelor. Scoruri semnificativ ridicate se înregistrează și în ceea ce privește punerea la dispoziția firmelor din Republica Moldova și Ucraina a unor baze de date cu firme din România, alături de transmiterea periodică de informații cu privire la sectorul agricol.

4. Concluzii și recomandări

Județul Botoșani are o structură bipolară a fermelor agricole: un număr redus de ferme mari, competitive, coexistă cu numeroase fermele mici, aflate la limita subzistenței. O parte dintre aceste ferme mici trebuie eficientizate și orientate, în perioada următoare, spre piață. Crearea mediului instituțional și a infrastructurii pentru valorificarea produselor obținute va constitui elementul major pentru îmbunătățirea performanțelor economice a exploatațiilor agricole.

Un alt factor important este calitatea pregătirii profesionale și diversificarea ocupațională. Pregătirea capitalului uman pentru creșterea performanțelor fermelor are o importanță particulară în județul Botoșani, unde nivelul de formare și educație al fermierilor mici este foarte scăzut.

Distribuția accentuat bipolară a terenului agricol, cu cea mai mare parte a acestuia împărțită, pe de o parte, între exploatații extrem de modeste ca dimensiune fizică și economică, ce produc în majoritate pentru nevoile proprii și care nu investesc și nu generează ofertă pe piață și, pe de altă parte, un număr relativ mic de ferme care produc în sistem industrial și adoptă tehnologii moderne constituie principalul factor ce limitează creșterea competitivității agriculturii românești și care relevă dezechilibrul structural al acesteia.

Agricultura județului Botoșani continuă să aibă un potențial de creștere substanțial, încă insuficient exploatat, restructurarea agriculturii și revitalizarea economiei rurale reprezentând pârgii importante de dezvoltare economică pe viitor.

Nivelul productivității în domeniul agricol, care se situează sub 50% din media UE - 27, relevă potențialul economic nevalorificat al agriculturii și zonelor rurale ale județului; acesta poate fi explicat atât prin structura internă a fermelor locale (dimensiune redusă), utilizarea necorespunzătoare sau defectuoasă a factorilor de producție, cât și prin infrastructura deficitară existentă.

Forța de muncă din agricultură este mult supradimensionată în comparație cu media UE - 27, îmbătrânită, cu un nivel de educație scăzut, vulnerabilă social. În plus, se constată o scădere a nivelului de instruire a populației rurale ocupate: forța de muncă tânără (sub 35 de ani) are un nivel de instruire mai redus decât al contingentelor populației ocupate mature (35 - 45 de ani), ceea ce, se apreciază, limitează posibilitățile de implementare a unor inițiative de afaceri bazate pe tehnologii avansate.

Este în continuare nevoie de investiții în formarea profesională continuă pentru populația ocupată în agricultură, pentru asigurarea competitivității sectorului.

Deși județul Botoșani este un important producător de cereale, producțiile pe unitatea de suprafață sunt modeste, randamentul și, în consecință, producția totală, variind calitativ și cantitativ de la un an agricol la altul, în strânsă corelație cu condițiile climatice, pe fondul utilizării unor tehnologii învechite, cu efect direct asupra veniturilor fermierilor.

Lipsa infrastructurii de marketing/de valorificare a produselor agricole reprezintă un aspect critic pentru fermele mici. Totodată, vulnerabilitatea fermelor românești este menținută și de lipsa marii infrastructuri (drumuri, irigații, capacități de stocare).

Diminuarea numărului de ferme care practică o agricultură de subzistență ar trebui să constituie unul dintre obiectivele principale ale politicii de dezvoltare rurală, dacă se urmărește relansarea și eficientizarea agriculturii județului, precum și influențarea pieței comunitare.

Este nevoie de continuarea măsurilor de sprijin acordat fermelor mici și mijlocii, în special a fermelor familiale, pentru îmbunătățirea competitivității, diversificarea activității și deschiderea lor către piață, măsuri care să amelioreze, pe de o parte, situația productivității agricole, iar pe de altă parte, să soluționeze, pe termen lung, problema socială a satelor din județ, determinată de rata mare a ocupării din agricultură și de veniturile mici ale agricultorilor și populației rurale.

Atât sectorul de prelucrare, cât și producția agricolă se caracterizează printr - un grad scăzut de specializare, o productivitate scăzută a muncii și o utilizare redusă a inovațiilor. În acest sens, investițiile în cercetare - dezvoltare și inovare trebuie să fie o prioritate pentru perioada următoare.

Sectorul alimentar se confruntă cu o serie de dificultăți: în primul rând, de legislația complexă, care împiedică simplificarea procedurilor; sprijinul insuficient pentru crearea unor aranjamente mai eficiente în materie de costuri (spre exemplu, crearea de grupuri sau asociații de producători și distribuitori, ferme comerciale mari - care să faciliteze reducerea costurilor de procesare ș.a.); accesul dificil la finanțare ș.a.

Este nevoie, în continuare, de susținerea investițiilor în agricultură prin facilitarea creditării fermierilor, care să contribuie la reînnoirea generațiilor în agricultură și la comasarea fermelor mici în exploatații mijlocii.

5. Bibliografie

A. *Strategia de dezvoltare socio-economică a județului Botoșani 2014-2020*, Consiliul Județean Botoșani

B. *Monografia economică a județului Botoșani* - Ministerul Administrației și Internelor, Instituția Prefectului - județul Botoșani, octombrie 2012

C. Rezultatele analizei documentare *Sectorul Agricultură și dezvoltare rurală*, elaborată în cadrul proiectului de Asistență Tehnică „*Identificarea nevoilor de dezvoltare post 2013*”, beneficiar fiind Ministerul Fondurilor Europene, iar proiectul fiind cofinanțat din Fondul European de Dezvoltare Regională prin POAT 2007-2013

D. Kerekes, K., Pakucs, B., Szocs, E., Veres, E., Vincze, M., *Dezvoltare rurală. Ocuparea forței de muncă în mediul rural*, Cluj-Napoca, Editura Accent, 2010

E. Sandu, D., *România rurală neagrăcolă*, în „Sociologie Românească”, vol. 3, nr. 4, 2005

F. Giurcă, D., Alexandri, C., Rusu, M., *Reforma Politicii Agricole Comune în contextul perspectivei bugetare post-2013*, București, Institutul European din România, 2012

G. O analiză critică asupra dezvoltării agriculturii si zonelor rurale, pe baza PNDR 2007–2013, Flavius Mihalache

Anexa 1. Bază de date cu producători agricoli din județul Botoșani

DENUMIRE PRODUCĂTOR LOCAL	LOCALITATE
VIITORUL GOSPODAR COOPERATIVA AGRICOLA	ADASENI
PERFECTIUNEA ZOOFORM COOPERATIVA AGRICOLA	ADASENI
VIITORUL ALBESTI COOPERATIVA AGRICOLA	ALBESTI
GHERMAN VIORICA PERSOANA FIZICA AUTORIZATA	ALBESTI
ABABEI A GHIORGHE INTREPRINDERE INDIVIDUALA	AVRAMENI
CALISTRU GH DORIN GIGI INTREPRINDERE INDIVIDUALA	AVRAMENI
S.C. ITROM TRAKT S.R.L.	AVRAMENI
S.C. GOLDEN AGRIS S.R.L.	AVRAMENI
LANDAGRITRANS SRL	BALUSENI
MANASTIREA ZOSIN	BALUSENI
ASOC. CRESC. DE OI CARACUL DIN BT. FIL. BALUSENI	BALUSENI
SAVA EUGEN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	BALUSENI
ENEA P. PETRU I.I.	BLANDESTI
S.C. NORDAGROTEHNIK S.R.L.	BRAESTI
S.C. AGROPLANT S.A.	BRAESTI
GHEORGHU GH. CONSTANTIN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	BRAESTI
MICLIUC MARIA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	BRAESTI
EUROLACT BRAESTI COOPERATIVA AGRICOLA	BRAESTI
AGROCOM MARIDOR SRL	BRAESTI
SEB-COS SRL	BROSCAUTI
BRINZEI COSMIN-ALEXANDRU INTREPRINDERE INDIVIDUALA	BROSCAUTI
HENEA ANDREI INTREPRINDERE INDIVIDUALA	BROSCAUTI
HENEA IOAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	BROSCAUTI
ASOCIATIA CRESCATORILOR DE ANIMALE BROSCAUTI	BROSCAUTI
SAVELIEV CRISTINA-ALINA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	BROSCAUTI
ARNAUTU COSTEL INTREPRINDERE INDIVIDUALA	CALARASI
MANZAT PANTELIMON INTREPRINDERE INDIVIDUALA	CALARASI
PLESCA MIHAI INTREPRINDERE INDIVIDUALA	CALARASI
GRUPAGRO-STEELL SRL	CANDESTI
ASOCIATIA PAJISTILE BUCOVINEI CANDESTI	CANDESTI
ASOCIATIA AGROZOOATEHNICA CANDESTI	CANDESTI
FERME LURDE S.R.L.	CANDESTI
NAZARE V. CHIRICA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	CONCESTI
S.C. SANCOS S.R.L.	CONCESTI
CONCEASCA COOPERATIVA AGRICOLA	CONCESTI
S.C. DELMAD-CRYS AGRICOL S.R.L.	CONCESTI
NORD INVESTMENT S.R.L.	CONCESTI
SARAFIM GHEORGHE-VIOREL INTREPRINDERE INDIVIDUALA	CONCESTI
SAUCA NELU INTREPRINDERE INDIVIDUALA	CONCESTI
QUATTRINI VITTORIO SRL	COPALAU
ASOC. CRESCATORILOR DE ANIMALE STEJARUL CORDARENI	CORDARENI
SC AZOMIG SRL	CORLATENI

S.C. GAVRIL S.R.L.	CORLATENI
ASOCIATIA CRESCATORILOR DE ANIMALE DIN COM CORNI	CORNI
SC SARAPROD SRL	CORNI
S.C.VACONI-LACT.SRL	CORNI
MANASTIREA COSULA	COSULA
FIFIEA GHEORGHE INTREPRINDERE INDIVIDUALA	COSULA
APREUTESEI NICULAE PERSOANA FIZICA AUTORIZATA	COTUSCA
NICOBEL GRUP SRL	COTUSCA
SC CRASNA FERM SRL	COTUSCA
SC BUDY SERV SRL	COTUSCA
SC ROXDAL AGRO SRL	COTUSCA
VRABIE CRISTINA-DOINA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	COTUSCA
S.C. AGRICOLA CRISTESTI S.R.L.	CRISTESTI
AGRORARES ZOOFERM SRL	CRISTINESTI
SC. STREBARO SRL.	CRISTINESTI
ROTARIU CATALIN VASILE INTREPRINDERE INDIVIDUALA	CRISTINESTI
S.C. AGROMEC DRAGALINA S. A.	CRISTINESTI
CODRII HERTEI COOPERATIVA AGRICOLA	CRISTINESTI
S.C. BYANCA PLAI S.R.L.	CRISTINESTI
ASOC. CRESCATORILOR DE ANIMALE DIN COM. CURTESTI	CURTESTI
PROVOCATOR IMPEX SRL	CURTESTI
ILAS IOAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	DANGENI
LUCHIAN DORIN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	DANGENI
MAROCICO VIOREL IOAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	DANGENI
S.C. MARSERV S.R.L.	DANGENI
CAZACU ELENA-LAURA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	DERSCA
GHERASIM D MIHAI INTREPRINDERE FAMILIALA	DOBARCENI
AGRODOB COROGEA COOPERATIVA AGRICOLA	DOBARCENI
MANTALUTA PUIU PERSOANA FIZICA AUTORIZATA	DOBARCENI
NECHIFOR I CONSTANTIN PFA	DOBARCENI
MICUL ZOOTEHNIST COOPERATIVA AGRICOLA	DRAGUSENI
HAIDAUTU D. TUDOR-ANDREI PERSOANA FIZICA AUTORIZAT	DRAGUSENI
COROGEA COOPERATIVA AGRICOLA	DURNESTI
GRIGORIU MARIUS INTREPRINDERE INDIVIDUALA	DURNESTI
SC DANA&MALINA SRL	DURNESTI
POPINCIUC DANIEL INTREPRINDERE INDIVIDUALA	DURNESTI
ROTARIU I CONSTANTIN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	DURNESTI
SC ELON COM SRL	DURNESTI
SASU OVIDIU INTREPRINDERE INDIVIDUALA	DURNESTI
ASOCIATIA CRESCATORILOR DE OVINE SI BOVINE VICTORI	FRUMUSICA
HUTUPASU IOAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	FRUMUSICA
SC. AGRI PE SRL	FRUMUSICA
HOLMFERM COOPERATIVA AGRICOLA	FRUMUSICA
S.C. VALAF S.A.	FRUMUSICA
OLGA BANCIC COOPERATIVA AGRICOLA	FRUMUSICA

ABALASEI SAVEL INTRPRINDERE INDIVIDUALA	GEORGE ENESCU
DANDI CEREAL INVEST S.R.L.	GEORGE ENESCU
TUDOSA VIOREL INTREPRINDERE INDIVIDUALA	GEORGE ENESCU
ENACHE C VIOREL INTREPRINDERE INDIVIDUALA	GORBANESTI
ECO PLAI BUCOVINA SRL	GRANICESTI
AVADANII GINA-DORINA PERSOANA FIZICA AUTORIZATA	HANESTI
AMARY CORPORATION COOPERATIVA AGRICOLA	HANESTI
S.A. AGROTAR BOROLEA	HANESTI
S.C. AGROLIV YMP SRL	HANESTI
AGRANA CORPORATION COOPERATIVA AGRICOLA	HANESTI
APAVALOAEI MARIANA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	HAVARNA
HAVARNEANCA COOPERATIVA AGRICOLA	HAVARNA
SALCIOARA COOPERATIVA AGRICOLA	HAVARNA
UNIC ZOOTEHNIC COOPERATIVA AGRICOLA	HAVARNA
SOCIETATEA AGRICOLA BASEUL BALINTI TATARASENI	HAVARNA
HUDISTEANU ADRIAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	HAVARNA
AGROLAZ SRL	HAVARNA
VOINTA-HAVIRNA COOPERATIVA AGRICOLA	HAVARNA
ASOCIATIA PRODUCATORILOR DE LAPTE SI CARNE	HAVARNA
ORBEJA COOPERATIVA AGRICOLA	HILISEU-HORIA
AGRICOLA IMPERIAL S.R.L.	HILISEU-HORIA
CAUNEAC D. DANIELA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	HLIPICENI
CAUNEAC SERGIU PFA	HLIPICENI
SUNRISE GARDEN S.R.L.	HLIPICENI
OSTACI D.IONEL INTREPRINDERE INDIVIDUALA	HLIPICENI
SC CREOLA SRL	HLIPICENI
S.C. SUNRISE S.R.L.	HLIPICENI
ASOCIATIA CRESCATORILOR DE ANIMALE JIJIA	HLIPICENI
II VLADDEANU VIORICA	HLIPICENI
CHITAC CONSTANTIN INTRPRINDERE INDIVIDUALA	HUDESTI
AGROZOOTEHNICA HUDESTI COOPERATIVA AGRICOLA	HUDESTI
PRISACARIU NICOLETA CATALINA P. FIZICA AUTORIZATA	HUDESTI
PUSCASU VALENTIN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	HUDESTI
AGRO PORUMB SRL	HUDESTI
AGRODEPOZIT COVALIU SRL	IBANESTI
CARP FLORIN PERSOANA FIZICA AUTORIZATA	IBANESTI
IBANESCU PETREA PERSOANA FIZICA AUTORIZATA	IBANESTI
ILUCA RAILEANU LAURENTIU CONSTANTIN INTRE INDIV	IBANESTI
IJIE CONSTANTIN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	IBANESTI
LIBERTATE SI PRIETENIE COOPERATIVA AGRICOLA	LEORDA
HAUCA-HONCERIU IULIAN-CODRUT INTREP. INDIVIDUA	LEORDA
S.C. TRIAGRA S.R.L.	LEORDA
URUGIUC MIHAI-SILVIU INTREPRINDERE INDIVIDUALA	LEORDA
ASOC. CRESC. DE ANIM. SI PROP. DE PAS. COM. LUNCA	LUNCA
CONSILIUL LOCAL LUNCA	LUNCA

SC. AGROBIOTERRA SRL.	LUNCA
I.C. AGROINVEST SADOVENI SRL	MANOLEASA
S.C. FODGARD S.R.L.	MANOLEASA
AVADANII PETRU-DORIN PERSOANA FIZICA AUTORIZATA	MANOLEASA
S.C. BELDEA S.R.L.	MANOLEASA
AGRITOTAL SRL	MANOLEASA
S.C. CLAUSAD S.R.L. SADOVENI	MANOLEASA
S.C. TRIO DALACIP S.R.L.	MANOLEASA
S.C. AGROMER S.R.L.	MANOLEASA
SC BOVIN PROD SRL	MANOLEASA
S.C. I.C. AGROTEHNICA S.R.L.	MANOLEASA
DOUBLE M-PRUT SRL	MANOLEASA
S.C. MILK S.R.L.	MIHAI EMINESCU
COOPERATIVA AGRICOLA MOLDAVIA	MIHAI EMINESCU
S.C. PAG JUNIOR S.R.L.	MIHAI EMINESCU
ZMAU MIHAI MARIUS PFA	MIHAI EMINESCU
APETRI ANDREEA-GABRIELA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MIHAILENI
SC ANDYKID-MASTER SRL	MIHAILENI
COSMAN VASILE PERSOANA FIZICA AUTORIZATA	MIHAILENI
ROGOJESTI COOPERATIVA AGRICOLA	MIHAILENI
ASOC CRESC DE ANIMALE SPERANTA MIHAILENI JUD BT	MIHAILENI
TICALO MARICEL INTREPRINDERE FAMILIALA	MIHAILENI
AGROVIS PLANT COOPERATIVA AGRICOLA	MIHALASENI
AGROZOOTEHNICA SAVIV COOPERATIVA AGRICOLA	MIHALASENI
BRADU VASILE INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MIHALASENI
AGROMIH-LORYS SRL	MIHALASENI
IONEL NICUSOR INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MIHALASENI
AGROZOOTEHNICA MIHALASANA COOPERATIVA AGRICOLA	MIHALASENI
ABOAICE NICU INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MILEANCA
APARASCHIVEI DINU INTREPRINDERE FAMILIALA	MILEANCA
CARCEA - MATEI CONSTANTIN PERSOANA FIZICA AUTORIZA	MILEANCA
ASOCIATIA CRESCATORILOR DE ANIMALE SOIMUL	MILEANCA
MILENCEASCA COOPERATIVA AGRICOLA	MILEANCA
BOTOSANI PORUMB S.R.L.	MILEANCA
PODRIGA CEREALS S.R.L.	MILEANCA
MOLDOVA PORUMB S.R.L.	MILEANCA
VALEA PRUTULUI COOPERATIVA AGRICOLA	MITOC
DAMIAN V. PETRU PERSOANA FIZICA AUTORIZATA	MITOC
GALIT COSTEL INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MITOC
SCUTARIU M. ANCUTA-LAURA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MITOC
S.C. PRODALCOMSERV S.R.L.	MUNICIPIUL BOTOSANI
SC PREMOTALICA SRL	MUNICIPIUL BOTOSANI
DIRECTIA SILVICA BOTOSANI	MUNICIPIUL BOTOSANI
BELCROP EXPLORER S.R.L.	MUNICIPIUL BOTOSANI
SC RALLO TERRA SRL	MUNICIPIUL BOTOSANI

BOARIU MIHAI GABRIEL PFA	MUNICIPIUL BOTOSANI
S.C. COLI COM S.R.L.	MUNICIPIUL BOTOSANI
CAMPIOSERV POINT S.R.L.	MUNICIPIUL BOTOSANI
SC EAI ENERGY SRL	MUNICIPIUL BOTOSANI
S.C. O7 CCC S.R.L.	MUNICIPIUL BOTOSANI
S.C. RODAGRO COM S.R.L.	MUNICIPIUL BOTOSANI
S.C. DOVA INVEST S.R.L.	MUNICIPIUL BOTOSANI
SC DONIFA SRL	MUNICIPIUL BOTOSANI
DULGHERIU SORIN PERSOANA FIZICA AUTORIZATA	MUNICIPIUL BOTOSANI
S.C. AGRICOLA BASEUL S.R.L.	MUNICIPIUL BOTOSANI
SC PRODALCOM SA	MUNICIPIUL BOTOSANI
S.C. COMCEREAL S.A.	MUNICIPIUL BOTOSANI
S.C. AGRIMPEX S.R.L.	MUNICIPIUL BOTOSANI
SC RUTHIMAS COMPANY SRL	MUNICIPIUL BOTOSANI
S.C. EXOTIC-PARC S.R.L.	MUNICIPIUL BOTOSANI
SC FERMA NORDIC SRL	MUNICIPIUL BOTOSANI
SC AGRO NASTY SRL	MUNICIPIUL BOTOSANI
S.C. AGRO GD S.R.L.	MUNICIPIUL BOTOSANI
S.C. AGROIND COM S.R.L. BOTOSANI	MUNICIPIUL BOTOSANI
S.C. MORS GROUP DK S.R.L.	MUNICIPIUL BOTOSANI
S.C.AGROFARM SERV SRL	MUNICIPIUL BOTOSANI
ROSCANEANU LARISA-ELENA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MUNICIPIUL BOTOSANI
GOOD PIGS SRL	MUNICIPIUL BOTOSANI
SIMION L. ANDREI INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MUNICIPIUL BOTOSANI
STEFANACHI NICULINA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MUNICIPIUL BOTOSANI
TATARASANU STELICA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MUNICIPIUL BOTOSANI
TINCU MONICA-ELENA PERSOANA FIZICA AUTORIZATA	MUNICIPIUL BOTOSANI
SC MARI MAR SRL	MUNICIPIUL DOROHOI
CARP SORIN MARIAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MUNICIPIUL DOROHOI
CARP V .VIORICA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MUNICIPIUL DOROHOI
S.C. FERMA TRESTIANA S.R.L.	MUNICIPIUL DOROHOI
S.C. AGRO-MUGUR S.R.L.	MUNICIPIUL DOROHOI
S.C. AUTO SPORT MOTO S.R.L.	MUNICIPIUL DOROHOI
DARIE MIRCEA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MUNICIPIUL DOROHOI
S.C. DEMETRA S.A.	MUNICIPIUL DOROHOI
DRAGHICI GH. VASILE INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MUNICIPIUL DOROHOI
FERBEI VIOREL PFA	MUNICIPIUL DOROHOI
SC AGRICOLA FRUGAL SRL	MUNICIPIUL DOROHOI
BUSINESS AGRO PROIECT SRL	MUNICIPIUL DOROHOI
SC ZABRUS SRL	MUNICIPIUL DOROHOI
HUNEA ALIN BOGDAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MUNICIPIUL DOROHOI
LAZAR AGRO COMPANY SRL	MUNICIPIUL DOROHOI
SOCIETATEA AGRICOLA FRUGAL	MUNICIPIUL DOROHOI
S.C. LIV AGRO GRUP S.R.L. CONSTANTA FIL. DOROHOI	MUNICIPIUL DOROHOI
POSTOLACHE MIRABELA-MARIA INTREPRINDERE INDIVIDUAL	MUNICIPIUL DOROHOI

ASOCIATIA FERMIERUL DOROHOI	MUNICIPIUL DOROHOI
S.C. PROAGRO S.A.	MUNICIPIUL DOROHOI
SOC. AGRICOLA AGRO TRESTIANA	MUNICIPIUL DOROHOI
S.C. AGRO SPICUL S.R.L.	MUNICIPIUL DOROHOI
SC SPECIAL-MILK SRL	MUNICIPIUL IASI
IANCU E ELENA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	MUNICIPIUL IASI
RISONA CONSTRUCT SRL	MUNICIPIUL IASI
S.C. AGRARIA NORD S.R.L.	MUNICIPIUL RADAUTI
S.C.BOSS GROUP SRL SUCEAVA	MUNICIPIUL SUCEAVA
SC STOENEASA SRL	MUNICIPIUL SUCEAVA
SC DAAD-PLANT SRL	ORAS BUCECEA
AVONA STAR S.R.L.	ORAS BUCECEA
S.C.VETEX FARM S.R.L.	ORAS BUCECEA
SC AGROSIR SRL	ORAS BUCECEA
MICLESCU RADU ALEXANDRU INREPRINDERE INDIVIDUALA	ORAS BUCECEA
ZOO-CARABASA COOPERATIVA AGRICOLA	ORAS BUCECEA
SC ROM-ADY SRL	ORAS DARABANI
AGRAS CABAROM SRL	ORAS DARABANI
S.C. FAVIS S.R.L.	ORAS DARABANI
PATRU STEJARI COOPERATIVA AGRICOLA	ORAS DARABANI
HRIMIUC LIVIU INTREPRINDERE INDIVIDUALA	ORAS DARABANI
FILIALA LOCALA DARABANI ASOC. CRESC. DE OI CARACUL	ORAS DARABANI
SOCIETATEA AGRICOLA AGROMIXT DARABANI	ORAS DARABANI
DEALUL HOLMULUI COOPERATIVA AGRICOLA	ORAS FLAMANZI
TARANII NECAJITI COOPERATIVA AGRICOLA	ORAS FLAMANZI
SC PRISLACT SRL (Matei Elena - 0752244224)	ORAS FLAMANZI
REBENCIUC N. COSTEL INTREPRINDERE INDIVIDUALA	ORAS FLAMANZI
ZARMAF-AGRO SRL	ORAS FLAMANZI
ACHITENEI VASILE INTREPRINDERE INDIVIDUALA	ORAS SAVENI
ACHITENEI VIORICA I.I.	ORAS SAVENI
ZOMINA FERM COOPERATIVA AGRICOLA	ORAS SAVENI
BACIU DUMITRU LUCIAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	ORAS SAVENI
PLAMADA BOGDAN-CONSTANTIN PERSOANA FIZICA AUTORIZA	ORAS SAVENI
S.C. PALOMA S.R.L.	ORAS SAVENI
S.C. FANY S.R.L.	ORAS SAVENI
SMINTINA ANA PERSOANA FIZICA AUTORIZATA	ORAS SAVENI
SMINTINA MARICICA VALERICA PFA	ORAS SAVENI
S.C. AGROCONTEO SAVENI S.R.L.	ORAS SAVENI
S.C. SOIMII (FERME) S.R.L.	ORAS SIRET
ASOC. CRESC. DE ANIMALE AGROSTEFANESTI-BOBULESTI	ORAS STEFANESTI
MOCANU SERGIU INTREPRINDERE INDIVIDUALA	ORAS STEFANESTI
S.C. AGROMEC BT STEFANESTI S.R.L.	ORAS STEFANESTI
SC AGRO LEN STANCA SRL	ORAS STEFANESTI
S.C. RO-PHOENIX S.R.L.	ORAS STEFANESTI
RUSU DAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	ORAS STEFANESTI

STEFAN A. IOAN PERSOANA FIZICA AUTORIZATA	ORAS STEFANESTI
VRINCEANU NICOLETA VALENTINA INTREPRINDERE INDIVID	ORAS STEFANESTI
S.C. DARCOM SRL	PALTINIS
ANDRUSCA STEFAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	PALTINIS
PRUTUL DE SUS COOPERATIVA AGRICOLA	PALTINIS
BIZDIGA DORU INTREPRINDERE INDIVIDUALA	PALTINIS
MIRCU IOAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	PALTINIS
ECOROSIORI COOPERATIVA AGRICOLA	RACHITI
STATIUNEA CERCET DEZV CREST OVINE POPAUTI	RACHITI
ASOCIATIA CRESCATORILOR DE ANIMALE DIA-CERCELUSA	RACHITI
S.C. ARLAND S.R.L.	RACHITI
SC. FLAGRO GRUP SRL	RACHITI
KEVA S.R.L.	RACHITI
SC AGRICOLA POPILCIUC SRL	RACHITI
SOCIETATEA AGRICOLA PRUTUL	RADAUTI-PRUT
PRUTUL NORD SRL	RADAUTI-PRUT
COOPERATIVA AGRICOLA UNIREA	RADAUTI-PRUT
S.C. NICVITIB S.R.L.	RADAUTI-PRUT
PINZARIU SILVIU MARIUS INTREPRINDERE INDIVIDUALA	RADAUTI-PRUT
CARAMIO COOPERATIVA AGRICOLA	RADAUTI-PRUT
ASOC CRESCATORILOR DE ANIMALE RASARITUL RAUSENI	RAUSENI
SC CEREAL AGROMAS SRL	RAUSENI
OLARU DORIAN-MARIAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	RAUSENI
S.C. RECHINUL S.R.L.	RIPICENI
S.C. FIL MAR SRL	RIPICENI
S.C. AGROLAND CHIM S.R.L.	RIPICENI
ASOC. CRESCATORILOR DE ANIMALE IZVORUL RIPICENI	RIPICENI
S.C. ANDIMIR TOP S.R.L.	RIPICENI
SOCIETATEA AGRICOLA LERIS	RIPICENI
TOOP LERIS SRL	RIPICENI
S.C. LORY-JAN S.R.L.	RIPICENI
ZAHARIA LOREDANA MARIANA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	RIPICENI
ANTONIA I CEZAR PFA	ROMA
PEDROS COMERCIAL COMPANY SRL	ROMA
AGRO TEXAS CITY SRL	ROMA
AGROZOOOTEHNICA ZORILE ROMA COOPERATIVA AGRICOLA	ROMA
S.C. PETRAGRO S.R.L. ROMA	ROMA
LAREANDY COM SRL	ROMA
S.C. CECAPA S.R.L.	ROMANESTI
ASOCIATIA FERMIERILOR ROMANESTI	ROMANESTI
S.C. COSTAGRIROX S.R.L.	ROMANESTI
CURCA GHEORGHITA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	SANTA MARE
STEJARICA COOPERATIVA AGRICOLA	SANTA MARE
PINZARIU STEFAN DANIEL PERSOANA FIZICA AUTORIZATA	SANTA MARE
RELINSCHI IONELA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	SANTA MARE

S.C. LORY CONS S.R.L.	SENDRICENI
AGRICOLADUEMILA S.R.L.	SENDRICENI
AGROMIR CEREAL S.R.L.	STAUCENI
COOPERATIVA AGRICOLA CIOBANASUL MOLDOVEAN	STAUCENI
EPURAS LUMINITA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	STAUCENI
ASOCIATIA PLAYURYLE STYUBYENE	STIUBIENI
MIRON GABRIEL-CORNEL INTREPRINDERE INDIVIDUALA	SUHARAU
MIRON VASILE INTREPRINDERE INDIVIDUALA	SUHARAU
DEALUL VIEI SUHARAU COOPERATIVA AGRICOLA	SUHARAU
S.C. DAFI AGRO S.R.L.	SUHARAU
S.C. AGROMEC SULITA S.A.	SULITA
S.C. TRAIAN FRUTTI S.R.L.	SULITA
MURARASU SILVIU-OCTAVIAN PERSOANA FIZICA AUTORIZAT	TODIRENI
SEPLECAN TEODOR CALIN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	TODIRENI
S.C. VLAD CATA ANDY S.R.L.	TODIRENI
ABALASEI CONSTANTIN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	TRUSESTI
SC ZOVEG SRL	TRUSESTI
ANICULAESEI IULIAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	TRUSESTI
AGROMEC TRUSESTI S.RL	TRUSESTI
FRATIA SATELOR COOPERATIVA AGRICOLA	TRUSESTI
SC CHIP-LOR SRL	TRUSESTI
ZOOVET GORBANESTI COOPERATIVA AGRICOLA	TRUSESTI
GHIVIZIU MIHAI PERSOANA FIZICA AUTORIZATA	TRUSESTI
ASOCIATIA CRESCATORILOR DE TAURINE BOVILACT	TRUSESTI
S.C. ANDA-SERV S.R.L. TRUSESTI	TRUSESTI
ASOCIATIA CRESCATORILOR DE ANIMALE TUDOREANCA	TUDORA
AVADANII-PASCOVICI FLORIN PERSOANA FIZICA AUTORIZA	UNGURENI
PRISNEAC GEORGE-GABRIEL PFA	UNGURENI
S.C. ALFA BIT S.R.L.	UNGURENI
ALEXANDRU SIMONA-MARIA PFA	UNTENI
ASOCIATIA CRESCATORILOR DE ANIMALE A M C UNTENI	UNTENI
SC ELECTRO BIOMASS SRL	VACULESTI
SOFIAN IOAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA	VACULESTI
ASOCIATIA CRESCATORILOR DE ANIMALE IONASENI	VARFU CAMPULUI
IFTIME V SERBAN PFA	VARFU CAMPULUI
SC. MARTINAS SRL	VARFU CAMPULUI
ONOFREI MIHAI-OVIDIU INTREPRINDERE-INDIVIDUALA	VARFU CAMPULUI
AGROZOOSTAR COOPERATIVA AGRICOLA	VARFU CAMPULUI
ZAR STOP SEM SRL	VARFU CAMPULUI
ASOCIATIA OVIIS SMG	VIISOARA
HURMUZ DANIELA INTREPRINDERE INDIVIDUALA	VIISOARA
ASOCIATIA CRESCATORILOR DE ANIMALE DIN COM. VLADEN	VLADENI
GRIMALDI & COMPANY SRL	VLADENI
GRIMALDI AGRICULTURE INVEST SRL	VLADENI
S.C. PRESTAGROZOOT S.R. L.	VLASINESTI

S.C. MULTIAGRA S.R.L. VLASINEȘTI	VLASINEȘTI
FERMIRUL VLASINEȘTEAN COOPERATIVA AGRICOLA	VLASINEȘTI
S.C. AGRO- SOLOMONESCU S.R.L.	VLASINEȘTI
SOLOMONESCU VALENTIN ÎNȚEPRINDERE INDIVIDUALĂ	VLASINEȘTI
VOLINTIRIU CONSTANTIN ÎNȚEPRINDERE INDIVIDUALĂ	VLASINEȘTI
VOLINTIRIU SORIN PERSOANA FIZICĂ AUTORIZATĂ	VLASINEȘTI
VORNICENI COOPERATIVA AGRICOLA	VORNICENI
VORNICENI PASUNE COOPERATIVA AGRICOLA	VORNICENI
ROUMAGRI MIXTE AGRICULTURA S.R.L.	VORONA
CEORNEI SIMONA MARINETA ÎNȚEPRINDERE INDIVIDUALĂ	VORONA
S.C. TOMICOM S.R.L. VORONA	VORONA
CORNATELUL DIN DEAL COOPERATIVA AGRICOLA	VORONA

Anexa 2. Bază de date cu respondenți chestionar

Nr. chestionar	Denumire întreprindere
01	SC COMCEREAL SA
02	SC AGRO INDCOM SRL
03	SC COSOR AGRICOL SRL
04	SC ALSO SRL
05	SC IMPEX DONA SRL
06	SC PROAGRO SA
07	SC SPICUL 2 SRL
08	SC RAF IMPEX SRL
09	SC SANCOS SRL
10	SC VICOL IVANOV SRL
11	SC RAFFAELLO SRL
12	SC DOLY COM SRL
13	SC AGRICOLA IMPERIAL SRL
14	SC FERMA NORDIC SRL
15	SC NICVITIB SRL
16	SC LACTO SOLOMONESCU SRL
17	SC MEDING SRL
18	SC AGRO MUGUR SRL
19	SC GRINBELI CONCEPT SRL
20	SC KEVA SRL
21	SC DEMETRA SA
22	SC AGROMEC SULITA SA
23	SC AGRICOLA FRUGAL SRL
24	SC RAM SRL
25	SC LIV AGRO GRUP SRL
26	SC GRAIN DEPARTMENT SRL
27	SC SABIROB SRL
28	SC AGRO SPICUL SRL
29	SC AVI COOPER IMPEX SRL
30	SC DOCO PROD INTERNATIONAL SRL
31	SC MATEI SRL
32	SC C.C.C. SRL
33	SC AGRO-NASTY SRL
34	SC AGROMEC BOTOSANI SA
35	SC GENYS COMPANY SRL
36	SC CAMPIOSERV POINT SRL
37	SC PROLACOM SA
38	SC AGRO G. D. SRL

39	SC BELCROP EXPLORER SRL
40	SC MONDO FERM SRL
41	ABABEI A GHIORGHE INTREPRINDERE INDIVIDUALA
42	GHEORGHU GH. CONSTANTIN INTREPRINDERE INDIVIDUALA
43	BRINZEI COSMIN-ALEXANDRU INTREPRINDERE INDIVIDUALA
44	HENEA ANDREI INTREPRINDERE INDIVIDUALA
45	HENEA IOAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA
46	ARNAUTU COSTEL INTREPRINDERE INDIVIDUALA
47	MANZAT PANTELIMON INTREPRINDERE INDIVIDUALA
48	PLESCA MIHAI INTREPRINDERE INDIVIDUALA
49	NAZARE V. CHIRICA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
50	SARAFIM GHEORGHE-VIOREL INTREPRINDERE INDIVIDUALA
51	SAUCA NELU INTREPRINDERE INDIVIDUALA
52	VRABIE CRISTINA-DOINA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
53	ILAS IOAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA
54	LUCHIAN DORIN INTREPRINDERE INDIVIDUALA
55	MAROCICO VIOREL IOAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA
56	CAZACU ELENA-LAURA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
57	GRIGORIU MARIUS INTREPRINDERE INDIVIDUALA
58	POPINCIUC DANIEL INTREPRINDERE INDIVIDUALA
59	ROTARIU I CONSTANTIN INTREPRINDERE INDIVIDUALA
60	ENACHE C VIOREL INTREPRINDERE INDIVIDUALA
61	APAVALOAEI MARIANA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
62	CAUNEAC D. DANIELA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
63	OSTACI D.IONEL INTREPRINDERE INDIVIDUALA
64	URUGIUC MIHAI-SILVIU INTREPRINDERE INDIVIDUALA
65	APETRI ANDREEA-GABRIELA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
66	TICALO MARICEL INTREPRINDERE FAMILIALA
67	BRADU VASILE INTREPRINDERE INDIVIDUALA
68	IONEL NICUSOR INTREPRINDERE INDIVIDUALA
69	ABOACE NICU INTREPRINDERE INDIVIDUALA
70	APARASCHIVEI DINU INTREPRINDERE FAMILIALA
71	SCUTARIU M. ANCUTA-LAURA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
72	ROSCANEANU LARISA-ELENA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
73	SIMION L. ANDREI INTREPRINDERE INDIVIDUALA
74	STEFANACHI NICULINA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
75	TATARASANU STELICA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
76	CARP SORIN MARIAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA
77	DARIE MIRCEA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
78	DRAGHICI GH. VASILE INTREPRINDERE INDIVIDUALA

79	POSTOLACHE MIRABELA-MARIA INTREPRINDERE INDIVIDUAL
80	HRIMIUC LIVIU INTREPRINDERE INDIVIDUALA
81	BACIU DUMITRU LUCIAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA
82	MOCANU SERGIU INTREPRINDERE INDIVIDUALA
83	VRINCEANU NICOLETA VALENTINA INTREPRINDERE INDIVID
84	ANDRUSCA STEFAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA
85	PINZARIU SILVIU MARIUS INTREPRINDERE INDIVIDUALA
86	ZAHARIA LOREDANA MARIANA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
87	CURCA GHEORGHITA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
88	RELINSCHI IONELA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
89	EPURAS LUMINITA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
90	MIRON GABRIEL-CORNEL INTREPRINDERE INDIVIDUALA
91	MIRON VASILE INTREPRINDERE INDIVIDUALA
92	SEPLECAN TEODOR CALIN INTREPRINDERE INDIVIDUALA
93	ABALASEI CONSTANTIN INTREPRINDERE INDIVIDUALA
94	SOFIAN IOAN INTREPRINDERE INDIVIDUALA
95	ONOFREI MIHAI-OVIDIU INTREPRINDERE-INDIVIDUALA
96	HURMUZ DANIELA INTREPRINDERE INDIVIDUALA
97	GHERMAN VIORICA PERSOANA FIZICA AUTORIZATA
98	APREUTESEI NICULAE PERSOANA FIZICA AUTORIZATA
99	MANTALUTA PUIU PERSOANA FIZICA AUTORIZATA
100	IBANESCU PETREA PERSOANA FIZICA AUTORIZATA

Anexa 3. Chestionare completate